I. M. S.

FRAGMENTUM

VITÆ

SANCTÆ CATHARINÆ ALEXANDRINENSIS

METRICUM

E LIBRO MS.

EDIDIT

JOHANNES PAULSON.

DIVENDIT HJALMAR MÖLLER,
BIBLIOPOLA UNIV. LUND.
LUNDÆ MDCCCXCI.

LUNDÆ MDCCCXCI.
TYPIS EXPRESSIT E. MALMSTRÖM.

Hoc fragmentum vitæ Sanctæ Catharinæ Alexandrinensis quod inveni, debeo Petro Adolpho Geijer, professori Upsaliensi. Qui quum audisset paginam versam ultimi libri ms:ti folii fragmentum servare lingua gallica medii ævi conscriptum, id non modo legit ediditque, sed etiam totum librum diligentissime descripsit et, quæ contineret, exposuit [1]. Inter quæ fragmentum quoque affert latinum, cuius initium repetit; quod non, ut iudicanti ex initio facile videtur, ad annales romanos, sed ad vitam Sanctæ Catharinæ Alexandrinensis pertinet. Quod fragmentum quum adhuc, quantum e libris, qui mihi præsto fuerunt, eruere mihi licuit, ineditum sit, publici iuris facere studui.

Fragmentum eadem manu haud dubie totum scriptum est, quamvis aliæ fragmenti partes aliis litterarum ductibus uti videantur. Quæ litterarum dissimilitudo non maior mihi esse videtur, quam ut mutatis scriptoris instrumentis effecta esse possit. Hæc manus scilicet diversa est ab ea, quæ *Summam* illam *indicem*que (v. n. 1) scripsit [2], non autem fragmentum metricum nostrum

---

[1]) P. A. Geijer: Om ett af de i Upsala befintliga manuskripten från Vadstena klosterbibliotek. Upsala universitets årsskrift 1887. Maior libri pars, fol. 7--202 r., continet Petri Cantoris summam quæ dicitur Abel. Sex foliorum, quæ his præmittuntur, tria et quarti folii pagina recta initium indicis rerum ipsa libri summa contentarum exhibent.

[2]) Litterarum ductus, qui in fragmento illo gallica lingua conscripto obvii sunt, proxime ad Summam indicemque accedunt; suum tamen hoc fragmentum, ni fallor, habet librarium.

solum exaravit, sed etiam proverbia sententiasque, quæ et quarti folii pagina versa, pagina recta quinti folii, et pagina versa folii CC^mi^ exhibent [1]).

Geijer, p. 42, iure, ut puto, librum sæculo decimo tertio exaratum esse docet [2]). Apparet fragmentum nostrum non prius scribi potuisse quam *Summa* illa ad finem perducta esset. Ni fallor, circa annum fere MCCC scriptum est. Quum enim litterarum ductus, tum unciales formæ, quas interdum retinuerunt litteræ quædam (imprimis *m* et *n*) nos vetant credere fragmentum multo recentiori tempori tribuendum esse; neque autem multis ante illum annis scriptum esse credere licet, ratione habita frequentati compendiorum usus. Fragmentum a viro gallo exaratum esse apparet, si quidem iure posuimus id ab eadem manu, quæ gallica illa latinis sententiis intermixta annotaverit, scriptum esse, quum veri non sit simile gallica a viro non gallo annotata esse. Sequuntur hæc latina et gallica eodem, quo in libro utuntur, ordine; paragraphorum signa in libro exstant, numeros autem et paragraphorum et versuum, ut litteras quoque et latinas et græcas ante versus positas addidi:

Fol. IV v [3]). § I nich*il* subit*um* *et* su*m*mu*m*.
a id q*uod* fit subito scim*us* abire cito.
b *est* su*m*mo subit*um* se*mper* ut opposit*um*.
vel sic c a su*m*mo subit*um* distat ut opposit*um*.
d a su*m*mo distat subitu*m* solida n*eque* vi stat.

---

[1]) De hac re igitur a Geijero, p. 41, dissentio; qui veri simile ducit proverbia hæc sententiasque a variis scriptoribus annotata esse.

[2]) Ei sæculo librum tribuendum esse ostendunt vel numeri, quibus distinguuntur paginæ 1—275; quos haud dubie librarius ipse exaravit. Sunt enim eius generis, quo Sacrobosci, mathematici doctissimi (qui mortem obiit a. 1256), libri utuntur.

[3]) Hæc pagina unam tantum columnam præbet.

6 § II **tes se cuide veincher qui mauvesement se veinche**[1].
7 a ulcisci[2] queris te, minus ultus eris[3]. croit sa honte[1].
8 b ulcisci[2] quero me, graviora fero.
9 c sepe magis premeris, vindictam cum tibi queris.
10 d vis ulciscaris ut te; plus sepe gravaris.
11 *vel sic* e ultio maiorem[4] generat quandoque pudorem.
12 § III **provesom povrement poit.**
13 a absque angore pedit, quem paupertas male ledit.
14 § IV **sacius est mori quam pigrescere**[5].
15 a quam pigri morem mortem reputo meliorem.
16 § V **Qui penitet, semper doleat et se non doluisse doleat et se dolere gaudeat.**
17 a α penitet hic, vere debet sine fine dolere
18 β se deliquisse, doleat se non doluisse,
19 γ¹ gaudens pro veteri crimine mente teri.
20 *vel sic* γ² et modo letetur quod sub merore tenetur.
21 § VI **venter pinguis tenuem sensum non generat.**
22 a dat pingues sensus venter pinguedine tensus.

---

[1]) Verba, quæ sunt, mauvesement se veinche linea inducta sunt. Scilicet verba, quæ sequentem versum excipiunt, croit sa honte, quæ correctoris manu(?) addita sunt, loco deletorum inserenda sunt: qui (= cui) croit sa honte.

[2]) Ms. uscisci.

[3]) Ms. erit.

[4]) Inter maiorem et generat est s, puncto subiuncto.

[5]) Correctum ex his: sacius est pigrescere quam mori. Correxit idem qui § 2 correctoris munere functus est. Cfr n..

23 *vel sic* b venter pinguis habet quo mens similis sibi tabet [1]).

24 *vel sic* c ventris adeps mentem gravat et facit insipientem.

25 § VII **veritas non querit angulos.**

26 a angulus a veris ut queratur male queris.

27 [vel] *sic* b angulus a vero quod queratur male quero.

28 § VIII **iusticia tribuit unicuique quod suum est.**

29 a cuique suum tradit qui iuris tramite vadit.

30 *vel sic* b ut non confundat quemquam ius cuique suum dat.

31 § IX **tempora pretereunt more fluentis aque** [2]).

32 a α cursus ut est amnis est pretereuntibus [3]) annis [4]):

33 β sic que pretereunt tempora non redeunt.

1 Fol. V r¹ § X **de mal ne vient se mal non.**

2 a tantum proveniunt ab eis mala que male fiunt.

3 § XI **sompnus est quies animalium virtutum cum intensione naturalium.**

4 a α virtutes animales in sompno requiescunt,

5 β sed naturales sompni dulcedine crescunt [5]).

---

[1]) Supra tabet legitur consona. Qua voce inserta versus hanc sibi assumit formam: venter pinguis habet quo mens sibi consona tabet.

[2]) Ovid. Art. amat. III, 62:

Ludite: eunt anni more fluentis aquæ.

[3]) Ms. preteriuntibus.

[4]) De amnis et annis vocibus eundem sonum referentibus, cfr § VIII b confundat et suum dat.

[5]) In spatio post versum vacuo relicto exstat: *vel* pinguedine (scil. pro dulcedine).

6 § XII libido *est* res vilis *et* humil*is* ex viliu*m* m*em*bror*um* appe |
7 titu p*ro*venie*n*s, feda exitu, c*uius* necesse *est* pudeat *vel* pen*it*eat.
8 a α res humil*is* vilis p*er* vilia m*em*b*r*a libido
9 β exit feda pudore dolorequ*e* plena cupido.
10 § XIII n*on* h*abe*t eve*ntus* sordida p*re*da bonos [1].
11 a q*ue* male q*ue*ru*ntur*, felicia raro sequ*untur*.
12 *vel sic* b q*ue* male p*r*edat*ur* aliquis, mala sors comitat*ur*.
13 § XIV felix q*ui* potuit rer*um* cognosc*ere* causas [2].
14 a si t*ibi* res note s*unt*, felice*m* reputo te.
15 § XV Om*n*ia mu*n*da mu*n*dis [3].
16 a α nil, si n*on* sordes, aliena nocet [4] t*ibi* sordes;
17 β *ergo* te mu*n*da, qui*a* mu*n*dis om*n*ia mu*n*da.
18 § XVI len fait a e*n*vix bien ceu de q*uo*i le*n* se |
19 aite trop.
20 a vix *consummatur* *bene* q*uod* nimis acc*eler*at*ur*.
21 § XVII veritas lib*er*at homine*m* [5].
22 a i*n*sistas veris *et* p*r*otin*us* expedieris.
23 *vel sic* b dic*er*e si q*ue*ris vera, solut*us* eris.
24 *vel sic* c q*ui* ver*um* q*ue*rit dic*er*e, lib*er* erit.
25 § XVIII q*ui* ver*um* dic*it* n*on* laborat.
26 a se paci subic*it* q*ui* n*on* m*en*dacia dic*it*.

---

[1] Ovid. Amor. I, X, 48.
[2] Vergilii Georg. II, 490.
[3] Pauli Ep. ad Tit. I, 15.
[4] Correctum e noces.
[5] Joh. evang. VIII, 32.

27 *vel sic* b dictores veri dec*et* absq*ue* labore ten*eri*.
28 *vel sic* c *cum* ver*um* loq*ue*ris, pacis *com*pendia q*ue*ris.
29 *vel sic* d dictu*m* veracis recip*it* sibi *com*moda pacis.
30 *vel sic* e α. q*uod* dicis, vere dicas; n*on* deb*et* habere
31 β verax atq*ue* bon*us* sermo laboris on*us*.
32 § XIX **ap*res* la plue vie*n*t li biaus.**
33 a *post* te*m*p*us* p(l)en*um* [1]) pluviis sol*et* esse seren*um*.
1 r[2] § [2]) XX **simil*is* *est* i*m*mu*n*d*us* sace*r*dos aq*ue* baptismatis,**
2 **q*ue* mu*n*dat baptizatos *et* p*ost*ea mittit*ur* i*n* cloaca*m*.**
3 a α. *est* sic*ut* mu*n*da lotis baptism*a*tis u*n*da.
4 β q*uam* loc*us* i*m*mu*n*dus recip*it*; sic *est* t*ibi* mu*n*d*us*
5 γ p*res*bit*er* i*m*pur*us* *et* i*n* i*n*fern*um* ruitur*us*.
6 § XXI **dign*us* *est* ope*r*ari*us* me*r*cede sua** [3]).
7 a si fuer*it* ta*n*ti. det*ur* m*er*ces op*er*anti.
8 § XXII **p*er* so*m*pn*um* fieri** [4]) **t*ur*pia sepe solent.**
9 a α. p*er* so*m*pn*um* fieri, q*ue* n*on* p*ossun*t retin*er*i
10 b *et* ben*e* n*on* redole*n*t, t*ur*pia sepe solent.
11 § XXIII **beati q*ui* audiu*n*t v*er*bu*m* dei *et* c*us*todiu*n*t illud** [5]).
12 a α. auditor v*er*bi divini iure beat*us*
13 β dicit*ur*, ill*ud* si sit *cus*todire parat*us*.

---

[1]) Ms. pen*um*.

[2]) Hoc paragraphi signum in libro omissum est.

[3]) Pauli Ep. I ad Tim. V, 18.

[4]) Inter fieri et t*ur*pia linea inducta sunt ri s.

[5]) Lucae evang. XI, 28.

14 *vel sic* b α audit sollicite q*ui* v*er*ba [1]) p*re*a*m*bula [2]) vite

15 β *et* cu*s*todier*it* illa, beat*us* erit.

16 § XXIV . . . . aa(n) ? q*u*a*n* fere l' estuet nus consois

17 valer n' i puet [3]).

18 a α cogim*ur* id fac*er*e q*uod* nemo potest p*ro*hib*er*e,

19 β co*n*silioq*ue* regi nesc*it* *vel* ced*er*e legi.

Fol. 202 [4]) v.

1 § XXV **paup*er*tas *est* bonu*m* odibile, utilitas s*i*ne detract*io*ne [5]), possess*io* s*i*ne calu*m*pnia [6]).**

2 a α *est* res exosa paup*er*tas, s*ed* p*re*ciosa,

β qua*m* nec li*n*ga [7]) fer*it* nec avara calu*m*pnia q*u*erit.

3 § XXVI **deus n*on* i*n*venit*ur* i*n* te*r*ra suaviter vive*n*ciu*m*.**

4 a est rep*er*ire grave d*omi*n*u*m, cui viv*er*e suave.

---

1) Ms. huic loco inserit dei, quod linea infra ducta semovet.

2) = præmonita.

3) . . . . aa(n) ? quant fere l' estuet,
nus consois valer n' i puet.

4) Hoc folium in libro præbet numerum 201. Sed qui folia numeris distinxit, unum inter fol. 50 et fol. 60 omisit (decimo enim cuique folio numerum imposuit), ut foliis post fol. 60 sequentibus numerus uno minor iusto inditus sit.

5) detractio = obtrectatio. Vide Du Cangii lex. s. v. detractio.

6) Verba quæ sunt utilitas usque ad calumpnia et totus v. β posterius haud dubie addidit ipsa prima manus. In dextra paginæ columna ita scripta sunt, ut contineant versus, quibus adiunguntur. His additis subiunguntur hæc:

paup*er*tas leta res *est et cetera*(?)

est on*er*is meta sibi paup*er*tas q*uasi*(?) leta.

7) De hac forma cfr Fragm. n. in v. 101.

5 *vel sic* b vix [1]) cui suavis erit vita. deu*m* rep*er*it.
6 *vel sic* c si suavis mollis t*ibi* vita, deu*m* tibi tollis.
7 § XXVII **panis *et* aq*ua* vita beata.**
8 a α cui cib*us* *est* panis *et* aq*ue*, no*n* vivit i*n*anis.
9 β *sed* vivit grate d*omi*no ta*n*de*m*q*ue* beate.
10 § XXVIII **aut brevis aut nullus sit so*m*pn*us* meridian*us*.**
11 a sit sopor ille brevis, q*uando* dormire die vis.
12 § XXIX **anima*m* pascit q*uod* paup*er*ib*us* erogat*ur*.**
13 a *est* i*n* me*n*te cib*us* res data paup*er*ib*us*.
14 § XXX ***contrar*ia *contrar*iis cura*n*t*ur*.**
15 a curas adv*er*sa dant adv*er*sis vice v*er*sa.
16 *vel sic* b i*n* morbis posita curo p*er* opposita.
17 § XXXI **de fol folie *et* de cuir corree [2]).**
18 a stulto stulticia fit cute corrigia [3]).
19 *vel sic* b α ut se*m*p*er* pu*n*get foliis paliur*us* acutis,
20 β stulta dabit stultus corrigia*m*q*ue* [4]) cutis.
21 § XXXII **nus ne seit q*ue* bie*n*s *est*, s'il n'a mal aprove [5]).**
22 a mel m*ihi* dulce par*um*, n*isi* c*um* precessit amaru*m*.
23 *vel sic* b se*m*p*er* inexp*er*t*us* mala no*n* *est*, q*ue* bona *cer*tus.
24 *vel sic* c is mala cui des*unt* nu*m*qua*m* nescit bona q*ue* s*unt*.

---

[1]) Ante vix est scriptum cui, sed linea nunc exterminatum.

[2]) Ita ms., haud dubie (Geijer, p. 42, corriee). Lexica, quod ego viderim, hanc vocis formam non agnoscunt; quid sibi velit, e latina voce corrigia, 31 a et bβ elucet.

[3]) Nescis an fuerit corricia.

[4]) Corr. ex corriciam(?). [5]) Ita ms.

25 § XXXIII **ibi n*on* sentit*ur* fetor, ubi nullus *est*, q*ui* n*on* feteat.**
26 a α nusq*uam* sentit*ur* fetor, si n*on* reperitur,
27 β q*uis* [1]) sentire q*ue*at hocq*ue* malo careat.
28 § XXXIV **bone iornee fait q*ui* de fol se delivre.**
29 a liberor i*n* leta de n*on* sapie*n*te dieta.
30 *vel sic* b vere su*m* let*us* a n*on* sapiente q*ui*etus.
31 § XXXV **co*n*tre nuit florisse(n)t cohordes.**
32 a dat iuxta more*m* sub nocte cuc*ur*bita flore*m*.
33 § XXXVI **trop achate q*ui* dema*n*de.**
34 a res nimis h*ec* emit*ur*, q*uando* p*ri*us petit*ur*.

Hæc quum haud dubie a viro gallo libro inserta sint, ita fulciunt Geijeri sententiam, librum a gallo librario exaratum esse, ut saltem ostendant eum recens scriptum in manibus viri galli fuisse. Præterea mea quidem sententia hæc non de alio libro exscripta sunt; mihi enim videntur esse exercitationes scriptoris, qui sententias ex variis scriptoribus petitas (e Scriptura Sacra, Vergilio, Ovidio, aliis) versibus imprimis leoninis reddere conatus est. Longe enim maior, ut vidimus, versuum pars leonini sunt, et *hexametri* quidem hi:

§ I d, § II c, d, e, § III a, § IV a, § V a α, β, γ², § VI a, b, c, § VII a, b, § VIII a, b, § X a, § XIII a, b, § XIV a, § XV a α, β, § XVI a, § XVII a, § XVIII a, b, c, d, § XIX a, § XX a α, β, γ, § XXI a, § XXIV a α, β, § XXV a α, β, § XXVI a, c, § XXVII a α, β, § XXVIII a, XXX a, § XXXII a, b, c, § XXXIV a, b, § XXXV a;

pentametri autem qui vocantur:

---

[1]) Ita Ms.

§ I a. b. c. § II a. b. § V a. γ[1]. § XVII b. c. § XXVI b. XXIV a. § XXX b. § XXXI a. § XXXVI a; *disticha* ex hexametro et pentametro leoninis composita nobis obvia sunt § IX a α. β. § XVIII c. α. β, § XXII a α. β. § XXIII b. α. β. § XXXIII a α. β.

Clausulæ hexametrorum similiter cadentes nobis occurrunt § XII a α: . . libido, β: . . cupido; § XXIII a α: . . beatus, β: . . paratus; eodem modo distichi versus similiter cadunt § XXXI b, α: . . acutis, β: . . cutis. § XI a α. β ita compositi sunt, ut et priores versuum partes in binas syllabas similiter cadentes exeant:

virtutes animales . .
sed naturales . .[2]

et versuum clausulæ in binis syllabis consonent:

. . in sompno requiescunt
. . sompni dulcedine crescunt.

Ut hæc, ita aliæ quoque annotationes ostendunt librum recens scriptum viri galli fuisse. Fol. VI v. nescio an eadem manus, quæ proverbia supra annotata fragmentumque vitæ metricum exaravit, hæc scripserit:

i*n* festo *sanct*i batol*i*[3]) debui antissiodori (sic!) d*e* minutis debitis | serrario VIII *solidos* et dim*idium* p*ro* calce III *solidos* gilebe*r*to II *solidos* | clavis[4]) IX . . .[5]) excepto debito tegularii *et* debito p*ro* roba luscardi.

---

[1]) Hic pentameter leoninus duobus hexametris leoninis subiungitur.

[2]) Scilicet in α nobis obvia est cæsura media, in β semiquinaria.

[3]) Haud dubie idem, cui nomen est Basolus. Erat eremita Campaniensis, gallus. Mortuus est a. 520, die nov. 26. Vide Mas Latrie, Tresor de Chronologie, p. 687.

[4]) E voce quæ est clava (clavus), genus quoddam ponderis? In fine prioris versus exstant cl. sed expuncta.

[5]) Siglum, quod in hac lacuna est, solvere non possum.

Aliis locis altera manus, quantæ sibi deberentur pecuniæ, annotavit. Quam manum viri galli fuisse e monetæ genere, cuius fit mentio. emergit. Ea enim pagina, quæ in libro notata est numero 194 (= fol. a libri initio 104 v.), in ima margine præbet hæc:

manasserius de singorio(?) [1]) X *solidos* thur*onenses* m*ihi* deb*et*
Tehiot*us* de p*et*uteio [1]) deb*et* m*ihi* V:q*ue* *solidos* thuron*enses*
a die p*ar*aceue [2]) nu*nc* t??nis [3]) acta
mag*iste*r odo de petuteio [1]) XXII *solidos* thur*onenses* m*ihi* d*ebet* [4]
Barthol*us* de rycero(?) [1]) XXV *solidos* thur*onenses*.

Fol. 202 v. in dextra columna media eadem, ni fallor, manus annotavit hæc:

isti tres tene*ntur* [5]) m*ihi*
joh*annes* nepos m*eus* i*n* . . . . . . *solidis* p*ar*isien*sibus*
manasses i*n* VIII: o p*ar*isien*sibus*
bartholome*us* de rycero(?) i*n* IV s*olidis* sil . . . . . p*ar*isien*sibus*

Hæc addo annotata, quæ exstant p. 271:

in cruce palma simul, cedrus, cypressus, oliva:
datq*ue* pedem cedrus, trunc*um* [6]) cypressus, oliva
dat tituli tab*u*lam, brachia palma duo.

---

[1]) Qui loci respiciantur, nescio.

[2]) De paraceue pro parasceue cfr Fragm. v. 42 celeri pro sceleri.

[3]) t*er*nis(?) pro ter?

[4]) Odo videtur suum debitum postea numerasse. Versus enim linea inductus est.

[5]) teneri in pecunia = debere pecuniam.

[6]) Pr. m., ni fallor, trumcu*m*.

p. 275: Ara crucis tumuli*que* . . radix [1]) lapidis est(?)
syndonis officiu*m* candida byssus h*abet*

Quæ autem nobis occurrunt medio folio VI v., pagg. 206 et 207 in summa margine, p. 270 in summa marg. adhuc oculorum acies, qua ego utor, partim tantum discernere potuit.

Ni fallor, ostendunt correctiones, quæ adhibitæ sunt, fragmentum nostrum ipsius poetæ autographum esse. Sunt enim hæ correctiones magnam partem eius generis, quas non facile librario attribuamus; ut exemplum omnium instar afferam, velim consideres v. 527 bis incudi redditum esse, ut tertiam demum, quam nactus esset, formam retineret [2]). Cfr p. 23, n. 2. Neque aliter in novam formam mutatus est v. 415, priore forma deleta. A quarum correctionum genere non abhorrent, quas in his versibus obvias: 31, 54, 57, 64, 105, 149, 160, 165, 174, 185, 206, 236, 284, 288, 311, 312, 347, 388, 398, 475, 480, 487, 502, 512, 513, 515, 596, 615, in notis singulis paginis subiunctis annotatas habes. Ut has correctiones librario corrigenti quæ minus diligenter de exemplo suo descripsit prorsus non tribuere licet, ita aliæ quoque res poetam ipsum librarii munere functum esse nobis persuadent. Quod ita fingo, ut credam versificatorem primum concepisse et scripsisse fragmentum, tum de suo exemplari descripsisse, sed describentem multa, quæ diligentius inquirenti displicerent, corre-

[1]) radix bis scriptum priore loco inductum est.

[2]) Prima versus forma fortasse non placuit, quod volentes respicit sing. num. concursus. Minus elucet, cur secunda versus forma auctori non satis fecerit.

xisse. Manuscriptum de exemplari quodam descriptum esse ostendere videtur *requirit* illud, quod claudens v. 285, quem vide, forsitan e proximi versus clausula petitum sit [1]. Videntur etiam in primo exemplo fuisse versus heptametri, qui poetam non admodum in versibus pangendis exercitatum facile effugerunt, vix autem eum emendate transscribentem ea quæ pariter concepta et litteris mandata erant fallere potuerunt. Qui quum in fragmentum nostrum irrepsissent, statim videntur emendatione elimati esse. Cuius rei exempla præbent vv. 160, 184?, 634. Neque abest versus pentameter dactylicus, 482, qui iustum ambitum numquam videtur nactus esse. Alter, qui eodem mendo forsitan laboraverit, adiutus est, v. 350, verbis *in se* insertis. Ceteræ, quæ nobis occurrunt correctiones [2], non obstant, quominus statuamus fragmentum autographum esse.

Quæ in vv. 123, 151—152 annotavi ostendunt fragmentum non prorsus carere recentiore correctore.

Fragmentum re vera esse passionem latinam Sanctæ Catharinæ virginis Alexandrinensis breviorem [3] numeris astrictam, verbis, non rebus auctam facile sibi persuadebit qui hanc passionem cum fragmento contenderit [4]. Ex hac breviore passionis forma,

---

[1]) Fortasse tamen hoc quoque loco invenis auctorem versum suum emendantem.

[2]) 32, 43, 79, 83, 89, 109, 125, 153, 173, 176, 182, 202, 244, 252?, 267, 270?, 280, 297, 298, 303, 320, 333?, 354, 369, 389, 403, 413, 425?, 442, 472, 477, 483, 501, 503, 543, 581, 582, 593, 595, 597.

[3]) Hanc passionem novissime edidit Hermann Knust: Geschichte der Legenden der h. Katharina von Alexandrien und der h. Maria Aegyptiaca nebst unedirten Texten. Halle a. S. 1890. Breviorem passionem medio ævo pervulgatam fuisse e Knustii libro apparet.

[4]) Hanc rem attigi in commentatiuncula, quæ Actis theologicis ab Ahnfelto editis (Tidskrift för Teologi. Lund 1891, I, 1) inserta est: Legenden om den heliga Katarina af Alexandria.

quam secutum est fragmentum, repetenda est ratio, cur a tali exordio initium capiat, ut facile quædam fragmento nostro præmissa fuisse credas. Præterea minor pars legendæ versibus reddita est. Knust legendam dedit pp. 231—314 ita, ut inter partes brevioris passionis litteris obliquis expressa legantur, quæ addita ampliorem efficiunt legendæ formam. Hexametri nostri 642 eam tantum partem, quæ p. 260 v. 2 *cui rhetor*] præmissa est, reddunt. Scilicet diiudicari non potest, utrum metrica hæc passio continuata umquam fuerit necne. Ego quidem, quum credere liceat fragmentum illud lingua gallica medii ævi conscriptum, quod exstat fol. V, v., posterius quam passionis fragmentum metricum exaratum esse, adducor ut ultimam paginam fragmento gallico vacuam relictam esse credam, quum versificator non ad finem propositum perduceret. Si iure mihi pæne persuasi initium, non totam prorsæ orationis passionem versibus hexametris politam esse, scilicet ex hac vita metrica repetiti esse non possunt versus, quos affert Antoninus, archiepiscopus Florentinus (1389—1459), de sancta Catharina virgine Jacobum de Voragine secutus in Chronicis suis agens:

Carcere clausa manet, lux cælica fusa refulget,
Fragat odor, dulces cantant cæli agmina laudes,
Sponsus amat sponsam, salvator visitat illam [1].

Versus qui apud Jacobum de Voragine exstant:

Nec te collaudes nec te culpaveris ipse,
Quod faciunt stulti, quos gloria vexat inanis

inter disticha Catonis inveniuntur, II, 16. Neque Græsse neque qui ante eum Legendam auream edidit observasse videtur hæc verba versus efficere.

---

[1]) Knust, p. 84. Observare licet 642 illos de Catharina hexametros ne unum quidem elisionis exemplum præbere eius generis, quod exhibent verba: cæli agmina.

Fragmenti nostri alphabetum caret dipthongis *ae* et *oe*, quorum loco adhibetur *e* (rome, terre: pena, ceptum): pro *y* scribitur *i* (cinicus, martirium, phisica, presbiter, tirannus). (Annotata, quæ p. XI, XII dedi, passim *y* præbent).

De singulis litteris hæc fere sunt observanda:

a: equip*er*ari scripsi, non equip*ar*ari v. 53. Lexicis utramque formam agnoscentibus, illam dubius elegi; linea enim illa transversa supra litteras ducta, quæ et *er* et *ar* reddit, longe quidem plurimis locis *er* significat (trecentis fere in fragmento nostro), ter autem litteris *ar* reddidi: rep*ar*ata 137, p*ar*ata 575, p*ar*ati 583 [1]). Forsitan æquip*er*are non meliore iure scribatur quam si quis rep*er*atus, p*er*atus pro iis, quæ vera sunt, exaret.

c sæpe scribitur pro *t* ante *i*, vocali sequente: forcior 13, forcia 498, etc. Non raro nihil fere interest inter harum litterarum ductus, ut difficillimum sit diiudicatu, utrum *t* an *c* legendum sit. *c* quidem longe frequentius (tricies bis in libro mspto) quam *t* (decies septies) adhibetur [2]). His locis videtur *t* retentum esse, quod *i* vocalis, eam consonam excipiens, nota scriberetur: dubitat*io* 411, solut*io* 412, presumpt*io* 553; rat*io* 560, rat*ion*is 205, r*ation*is 290, rat*ione* 268, 277, 295, 447, 610, r*atione* 294, 392. gr*acia* dedi 476, 502, quum g*ra*cia exstet 548, gracia 595. Neque aliter ubique dedi sap*ienc*ia: 402, 439, 458, 501, 588, 592, 599, quemadmodum in fragmento exstant presencia potencia sciencia. Vocibus que sunt consolatio 539 (consolacio 463), devotio 488, perfectio 495, solidatio 518, hæsitans *t* dedi [3]). sentio exstat 597, senciat 241, 350.

---

[1]) P. XI alia exempla exstant.

[2]) In proverb. passim.

[3]) In perfectionis voce nescio an *c* præmissum prohibuerit, quominus *t* in *c* abiret.

In proverb. exstat ultio § IIe, detract*ione* § XXV.

c in vocibus græcis coreas 199, caracter 259 scribitur pro *ch*. (Cfr sepulcrum 618). At semper scribitur nichil, nichilo etc. (elenchos 195).

f pro *ph* exaratum invenies in voce, quæ est profete 327; *ph* servarunt phisica 527, sophista 642, sophistica 196.

de *g* pro *gu* in quingaginta et pro *gu* in linga, vide p. 18, n. 4.; prov. § XXVaβ.

h littera præter linguæ latinæ consuetudinem exaratur in hensum v. 6 (at ense 47, 631), hornat 103, 422; cohit pro coit exstat 526.

i quantitate producta *ii* scribitur in *diis* decies septies (vide indicem verborum), in *hii* 726, *hiis* 192, 194, 264, 343, 383, 519 [1]).

i consonans e voce quæ est plebeus excidit (40, 93).

k semel nobis occurrit in sanctæ virginis nomine: katerinam 407.

m: gramatice, non grammatice exstat 169.

n singulis locis ante *qu*: i*n*inquos 4, et ante x: manxencius 37 inseritur. Hoc loco erasum est.

p inter consonas quasdam interponitur, qua scilicet littera significatur efferendi modus; liber ms. hoc *p* præbet inter *m* et *s* in su*m*psi 632, su*m*psit 604; inter *m* et *t* in peremptum 614 (at pere*m*tum dedi 278, quum linea illa supra ducta vix *mp* repræsentet), presu*m*ptio 417, 553; frequentius inter *m* et *n* interpositam deprehendis litteram *p* more librorum medii ævi contra usum antiquitatis; alu*m*pna 127, conte*m*pnit 233, conte*m*pnat 399, conte*m*pnentes 485, conte*m*pni 626, da*m*pna 225 (da*m*pnat fuit 236), solle*m*pnia 377, te*m*pnentes 362 [2]). Cfr Kühneri Ausführl. lat. Gram. I p. 132, 1.

---

[1]) Proverb. § IXa exstat preteriuntibus (præterire) pro pretereuntibus.

[2]) a*m*nis vox sola prov. § IXa non accipit *p* inter *m* et *n* insertum. Qua in voce *mn* non eodem modo atque in damna

antiq*us* scripsi 23, cum siglum illud, quod *us* repræsentat, excipiat *q*.

r pro *l* scriptum est in sirere 630. De rhetoris voce etc. vide p. 8, n. 2.

s legimus pro *th* in arismeticis 174.

tt pro simplice *t* scriptum est 570 invittant. Pro eadem littera invenimus *th* in sathanas 23, sathane 52; rethoricos exstat 369.

Pro athleta exstat alleta 251. Mirum in modum litteras transpositas habes in pleblea 93 et iuvelines(?) 182. Conferenda est forma uscisci quæ exstat proverb. IIa. b (at ulciscaris IId).

Quod ad vocalium quantitates attinet, non raro ab antiquitatis usu recedit auctor, id quod non mirum est, cum multis seculis ante, quam scriptum est fragmentum nostrum, omne quod quondam fuit discrimen inter vocales longas et breves e latina lingua sublatum esset. Sequuntur exempla, quæ hoc nomine annotavi:

a contra antiquitatis usum breve est in clămare 342(?) (at longum in clāmore 120, clāmat 255, clāmet 486), făbulis 611 (fābula 616, 628), posteă 113, 379, 614 (ut pessimus quisque poeta, quum litteræ latinæ iam non procul ab interitu aberant), stăbis 465 (stā 240).

ăbicit, quod nobis occurrit v. 5, iam Iuvenalis agnoscit. v. 21 legimus sūbicit (proverb. autem XVIIIa exstat sŭbicit).

e productum voces græcæ, metro suadente, corripiunt: ecclĕsie 25, ecclĕsiis 4 (ut apud Ennodium et Fortunatum), ĕthicam 192, 573; caractĕre 259. Verbum latinum, quod est tĕtricant 295(?), sequitur adi. tĕtricus, quod apud Ovidium al. primam syllabam

aliis, prolata esse ostendit id, quod versuum leoninorum modo respondet ad clausulam *annis*. *p* interpositum in prov. exhibent so*m*pnus XI, XXVIII, so*m*pno XI, α, so*m*pni 3, so*m*pnum XXII, a, calu*m*pnia XXV a_1^{β}.,

corripit. patĕfit exstat 202, ut stupĕfit 367; Lucretius agnoscit et patĕfit (I, 177 etc; septies) et patēfiet VI, 999, patēfecit IV, 343. crĕdantur 191 conferendum est cum clămare 342. (crēdere quinquies iustam servat quantitatem).

rēligionis vox non quadrat in versum hexametrum dactylicum nisi prima syllaba producta; cuius productionis exempla omnes fere præbent poetæ epici permulta (quattuordecim inveniuntur apud Lucretium). Fragm. exhibet rēligio 361, rēligionis 127, 311, 351, 363 [1]).

famē productam vocalem ē retinuit 157.

i: sequentĭ 91 abl. casus fortasse lapsu calami *ĭ* pro *ĕ* præbet (Cfr v. 388 not. testantĭ?). Sic non gradiendĭ 191 (in clausula: gradiendĭ crĕdantur), ubi gradiendĭ est pro casu nominandi participii: gradientes, quam formam fugit auctor, ne syllaba positione longa secundam dactyli sedem occuparet.

iustĭnianus exstat 193, ut olim Corippus ipsis justiniani temporibus scripsit.

istīus 364, unīus 378, 419; istĭus autem 125, nullĭus 274.

mihī legimus 315 in semitern., 473 in semiquin., 547 in semisept., sibī 525 in semitern., 57, 165, 401 in semiquin., 405 in seminoven. mihĭ et tibĭ duodenis locis obvia sunt, sibĭ sedecim.

o finale breve est 1) in primo casu nominum III^{æ} declinationis a) metro cogente in his: consolaciŏ (-latiŏ) 453, 539, confusiŏ 481, devotiŏ 488, dubitatiŏ 411, occasiŏ 201, passiŏ 228, perfectiŏ 495, proporciŏ 175, presumptiŏ 417, 553, responsiŏ 249, 470, solidatiŏ 518, solutiŏ 412 [2]). (*o* productum servat metrica necessitas in his: condiciō 534, ratiō 560, regiō 40, religiō 361); b) nulla metrica necessitate

---

[1]) Prov. III exhibet pĕdit.

[2]) Proverb. IIe ultiŏ.

accedente: carŏ 241, 242, 245, 545 (carō 243), homŏ 635 (homō 602, 603), nemŏ 195 (nemō 500), virgŏ 144, 444, 449 (virgō 126, 264, 533, 585, 632); ordo 114, 117, origo 633 sunt in versus fine.
2) in prima pers. sing. præs. ind. a) metrica necessitate: sentiŏ 597, serviŏ 324, 600 (metro cogente ō servatum est in devoveō 324, videō 609)[1]); b) metro non cogente: cognoscŏ 600, nolŏ 316, petŏ 546, putŏ 72 (putō 377), sciŏ 274 (sciō 556), volŏ 268 (credō 267, curō 538[2]), dicō 20, 336, indicō 518).
3) in gerundii casu sexto: moriendŏ 71, 119, orandŏ 395, respondendŏ 469, sacrificandŏ 98, 116, tacendŏ 487, venerandŏ 232, veniendŏ 319, violandŏ 270 (at in bucolica cæsura crescendō 45, metuendō 454, in semiquin. disceptandō 438). Versuum clausulas efficiunt dissimulando 155, loquendo 423, sequendo 159, substituendo 33. Adde imperativi formam: favetŏ 221, 473.
Cum hac verbi forma (sexto gerundii casu) pro participio præs. temp. utatur fragm., forsitan sit gradiendŏ legendum 191. Cfr p. XVIII.
4) in his particulis: ergŏ 343, 357, 453 (ergō 454, 503, 506; in versus fine ergo 350); immŏ 53, 161, 312, 351 (immō 45, 154, 543; immo in fine 317, 496)[3]).
5) geŏmētria 179, sŏcratis 192. psalmōlogium, vox nova iunctura ficta *ō* ante *l* producit; quōt exstat 387. Correptionis exempla, quæ sub 1), 2), 3), 4), attuli, non ab antiquitatis poetis aliena esse ostendit Kühner, l. l. p. 66, 67.

ŭ corripit mŭsicam 177.

---

[1]) Proverb. reputŏ, IVa, XIVa.
[2]) querŏ IIb; curŏ XXXIb; fero IIb, quero VIIb in v. fine.
[3]) Proverb XIIIa rarŏ.

Alia est producendi consuetudo, cuius ratio in re metrica posita est. Constat enim in cæsura semiquinaria, quæ est versus cæsura principalis, sæpe brevem syllabam positione non productam collocari. Cuius productionis exempla iis, quæ nuper exposui, subiungere licet:

ăt: properāt 207, curāt 288, notāt 368, mandāt 391, debilitāt 419; sileāt 398 in priore versus forma ante vocalem init. positum fuit;

ĕn: tamēn 205; *ĕr:* brevitēr 636;

ĕt: latēt 257, reddēt 413, saperēt 608;

ĭs: hostīs 23, finīs 540; generīs 143, mentīs 184, solīs 190, dicentīs 327, carnīs 513; magīs 46, 134, 274, nimīs 394; (ulciscarīs IId, amnīs IXa, panīs XXVIIaα);

ĭt: convertīt 12, sentīt 14, 356, crescīt 44, emittīt 74, defuerīt 101, didicīt 169, patefīt 202, nequīt 347, dixīt 433, 579, accedīt 492, contulerīt 458, tangīt 625;

ŏr: inferiōr 372, maiōr 577;

ŭr: delectatūr 287; (predatūr XIIIb);

ŭs: (vultūs 185?), piūs 226, unūs 298, manūs 335, victūs 544, magnūs 572, christūs 634; muneribūs 67, 567, divitibūs 82; priūs 102, penitūs 159, 510; (impurus XXaγ, letūs XXXIVb).

Harum productionum exempla sunt quinquaginta; nullum non in consonam exit [1]).

Ut apud antiquitatis poetas, ita in fragmento nostro muta, accedente alterutra liquidarum *l* et *r*, debilem quam dicunt positionem efficit. *l* quidem liquida, præmissa brevi vocali, semel tantum mutæ adiungitur: dūplex 248. Frequentiora exempla et productionis et correptionis præbet *r* liquida mutæ addita.

---

[1]) Proverb. hæc præbent exempla in vocalem brevem desinentia: deliquisse Vaβ, facere XXIVaα, exosā XXVaα, gravē XXVIa, adversā XXXa, positā XXXb, stulticiā XXXIa.

Productionis exempla hæc sunt:

pr: sūpra 10, prōbris 615; *br:* tenēbras 319;

cr: sācra 83; verbi sācrificandi formæ metrica necessitate, ut assolet, producunt 58, 95 bis, 98, 99, 116, 213; (*gr:* flāgris 617; pīgri IVa);

tr: pātri 1, geomētria 179, lātria 352, ūtrum 563;

maior correptionis exemplorum copia exstat:

pr: prŏprium etc. 16, 27, 48, 137, apprŏpriet 151, rĕprimit 206, rĕprobabo 228, rĕprobandum 584;

fr: rĕfrenat 183;

cr: lăcrimas 488; lăcrimosa 208, 489, volŭcrem 100;

gr: intĕgra 245;

tr: pătris 458, pătronus etc. 13, 219, 449, 520, 578, tĕtricant 295, lătriam 352.

Quamvis magna horum exemplorum pars e metrica necessitate repetenda sit, inde tamen apparet antiquitatis usum scriptori cognitum fuisse, quod eandem syllabam modo producit, modo corripit, ut in v. 352: talibus impendi lătriam, quia lātria soli etc. Cfr pātri et pătris.

Quod ad nominum declinandorum rationem attinet, hæc fere satis erit afferre:

celum agnoscit plur. num. celos 621;

locus plur. num. et locos et loca habet; vide ind.

relatus gen. casu utitur relati semel, abl. relatu bis; vide ind. [1]).

de formis deis (bisyl.) et diis (monosyl.) vide ind.

Græca nomina omnino latina forma induit: ethicam 573, logicam phisicamque 572, musicam 177; cas. gen. gramatice 169; rhethorice 172; gen. autem casus logices 170 ad primum casum logice referendus est.

---

[1]) Abl. veteri exstat prov. V.

Verba ita flectit auctor, ut in III^a pers. plur. perf. ind. et formas quæ in -ērĕ: constituēre 145, docuēre 306 et in versus clausula 188, et quæ in -ērunt exeunt præbeat: ostendērunt 318.

E multis locis apparet poetam non satis dilucidis usum esse verbis, neque verborum coniungendorum leges, quas observat lingua latina, satis diligenter secutum esse. Quod in notis annotavi in vv. 269—279, in alios quoque fortasse versus annotandum fuit. Quod cum ita esset et mihi persuaserim ms:ptum autographum esse, omnino ab emendandi conatu iure, opinor, abstinui, cum non raro legendi ratio dubia esse videretur. Interdum oblitus est auctor sententias aliis sententiis ita subiectas esse, ut coniunctivo modo uti deberent, ut v. 17—19:

romanum sic tollit in ardua nomen
ut magis absenti **faveat** romana potestas,
rectoremque suum factis dictisque **fatetur**.

Interrogationes indirectæ, quæ vocantur, non raro modo indicativo utuntur, ut v. 231:

nonne vides, quantum tibi detra**hit** iste tirannus.

vv. 305—307 legimus:

quod **sit** tibi nomen,
quod genus, aut qui te quondam **docuere** magistri,
ignoro.

Temporum modorumque genuinam rationem non videtur satis tenere poeta, qui vv. 208—211 exhibet:

invenit hic quosdam lacrimosa voce gementes,
qui non audebant gemitus exponere causam
nec christi nomen manifesta voce fateri,
quamvis aspersi **fuerint** baptismatis unda.

Sed qui penitus in verborum coniungendorum rationem, qua utitur fragmentum, penetrare volet, indices fragmento subiectos adeat velim.

Quod ad rem metricam attinet, qua usum est fragmentum, scilicet eas, quod videam, leges servat, quas artis metricæ periti poetæ medii ævi adhibuerunt, ita tamen interdum intentas, ut propriæ eius iure dicantur esse. Ut initium a spondeorum frequentia capiam, observandum est cum epicos medii ævi poetas omnino quintum pedem spondeum evitare [1], tum fragmentum nostrum tanta cura in ea sede dactylo uti, ut ne unum quidem invenerim versum quinto pede spondeo usum. Quattuor autem priores pedes frequentiores quam dactylos exhibent spondeos. Subducta enim horum pedum ratione, e centenis pedibus quin-

[1]) Sanctorum vitæ metricæ, quas edidit Guilelmus Harster, Lipsiæ MDCCCLXXXVII, quattuor milia septingentos fere versus hexametros exhibent, quorum hi tantum quinto pede spondeo utuntur:
Vita Arnulfi, v. 591: Quæ cibus est et potus, aquam. Non *hæc argen*tum.
v. 606: Inter telluris quodam posito *inter*vallo
v. 1050: Martyris Arnulfi quod noverat *inter*ventu
Vita Luciæ, v. 544: Attamen illatis non est vox *inter*cepta.
Apparet in versuum clausulis, quæ sunt Vita Cassiani v. 179 „gressuque *süavis*“, v. 458 „ferre *süasit*“, v. 514 „illudque *süasit*“; Vita Arnulfi v. 46 „ferre *süeta*“, v. 180 „amplexandŏ, *süave*“ (de brevi exitu gerundii -dŏ vide p. XIX), v. 376 „atque *süavis*“, v. 546 „portare *süavem*“, v. 884 „lemboque *süetum*“, ultimam vocem amphibrachyn efficere. Eodem modo legitur vox, quæ est *suavis*, in interiore versus parte. Vita Agnetis v. 374: „Et bene velle suum constare *süasit* in ævum“; Vita Arnulfi, v. 358: „Ad restinguendum suppletque *süavis* utrosque“, at in Carmine de S. Quintino v. 118. Vita Arnulfi, v. 701, 841, Vita Luciæ v. 289 litterarum coniunctio *suād* unam syllabam efficit. Sed haud dubie vox, quæ est *Iesus*, in versu, qui exstat media fere pagina 116, amphibrevis efferenda est: „Qui meus est dominus, Christus salvator *Ĭe*sus“. Horum carminum auctores cum tam frequentem exhibeant diæresis usum, nescio an credere liceat Vita Arnulfi v. 606 legendum esse: ... *interü*allo, v. 1050: ... *interü*entu. Qui efferendi modus, ut ab antiquitatis usu abhorret, ita, ratione habita tmesis durissimæ, quæ exstat Vita Luciæ v. 551; „Dum *Dio* pellatur *Cletianus* ab omnibus extra“, veri similitudine non caret. In vita Gisleni v. 178 lego clausulam: ... „et Hainenses“, non „et Hainenses“.

quagenos quaternos spondeos, dactylos quadragenos senos fere præbere invenimus. Dactylis et spondeis ita inter se mixtis sedecim efficiuntur versuum formæ; quas ut facilius perlustrare possis, sequitur tabella, quæ, quot versus singulis formæ utantur, docet. Ut facilius fragmenti nostri rem metricam aliis carminibus conferres, addidi columnas exhibentes numeros, qui ad vitarum quarundam Sanctorum ab Harstero editarum rem me-

	Fragm. Catharinæ (642 v.)		Vita Verenæ (132 v.)	
	quot versus utantur	i. e. e centenis	quot versus utantur	i. e. centen
quinis dactylis	16	2,5	2	1.
spondeo in pede I,	22	3,4	2	1,
„ „ „ II,	17	2,6	2	1.
„ „ „ III,	34	5,3	10	7,
„ „ „ IV,	36	5,6	10	7,
spondeo in pedibus I, II,	33	5,1		
„ „ „ I, III,	39	6,1	5	3.
„ „ „ I, IV,	33	5,1	9	6.
„ „ „ II, III,	44	6,9	10	7.
„ „ „ II, IV,	50	7,8	8	6.
„ „ „ III, IV,	45	7,0	15	11.
„ „ „ I, II, III,	47	7,3	7	5.
„ „ „ I, II, IV,	53	8,3	5	3.
„ „ „ I, III, IV,	62	9,7	8	6.
„ „ „ II, III, IV,	60	9,3	26	19.
„ „ „ I, II, III, IV.	51	7,9	13	9.
	642	99,9.	132	100,1

[1]) Omitto enim 68 priores versus, qui elegiaco metro conscripti sunt.

[2]) Tres versus mancos omisi.

tricam pertinent. Neque a re alienum esse credidi horum medii ævi carminum rem metricam cum carminibus ipsa antiquitate edita conferre; quare in comparationem vocandos ex Aeneide Vergilii Pharsaliaque Lucani totidem, quot continet fragmentum nostrum, elegi versus. Aeneidis libri I vv. 1—745 (tribus mancis omissis), Lucani V libri vv. 1—642 contuli.

Vita Erasmi (445 [1]) v.)		Carmen de Lucia (640 v.)		Vergilii Aeneis I, 1—645 [2])		Lucani Phars. V, 1—642	
uot rsus ntur	i. e. e centenis	quot versus utantur	i. e. e centenis	quot versus utantur	i. e. e centenis	quot versus utantur	i. e. e centenis
5	1,1	24	3,7	6	1,0	6	1,0
9	2,0	12	1,9	12	1,9	13	2,0
10	2,2	44	6,9	26	4,0	21	3,3
22	4,9	41	6,4	23	3,6	25	3,9
34	7,6	29	4,5	48	7,7	43	6,7
5	1,1	14	2,2	15	2,3	20	3,1
19	4,3	17	2,7	24	3,7	22	3,4
24	5,4	37	5,8	36	5,6	45	7,0
32	7,2	44	6,9	32	5,0	32	5,0
33	7,4	83	13,0	67	10,4	103	16,0
64	14,4	69	10,8	92	14,4	74	11,5
15	3,3	25	3,9	18	2,8	9	1,4
24	5,4	41	6,4	46	7,2	55	8,6
51	11,2	39	6,1	65	10,1	45	7,0
60	13,5	95	14,8	87	13,6	106	16,5
38	8,5	26	4,1	44	6,9	22	3,4
445	99,5	640	100,1	641 [3])	100,2	641 [4])	99,8

[3]) Accedit unus versus, 617, qui in quinta sede spondeum ponit:

tunc ille Aeneas, quem Dardanio Anchisae.

[4]) Accedit unus versus, qui a quattuor dactylos incipiens in quinta sede spondeum ponit.

Scilicet hæ tabellæ ostendunt eodem fere modo in carminibus ex Harsteri libro petitis spondeis frequentari. Omissis enim quinto et sexto pede, ut paulo crebrior nobis occurrit spondeus in vitis Verenæ et Erasmi (quæ in centenis pedibus quinquagenos octonos spondeos, quadragenos binos dactylos collocant), ita paululo rariorem eum præbet carmen de Lucia (in quo centeni pedes quinquagenos ternos spondeos, quadragenos septenos dactylos exhibent). Neque hos numeros transgreditur aut Aeneis, quæ in centenis pedibus quinquagenos septenos spondeos exhibet, aut Pharsalia, quæ quinquagenos senos spondeos in centenos pedes distribuit.

Licet etiam ex tabellis nostris videre, quæ inter carmina in comparationem vocata intercedat ratio in adhibendis versibus, qui singulis aut pluribus utantur spondeis. Singulis enim spondeis utuntur

in fragm. vitæ Cathar.:	109	versus	= septeni deni e	centenis;
in vita Verenæ:	24	„	= undeni e	„ ;
in vita Erasmi:	75	„	= septeni deni e	„ ;
in carm. de Lucia:	126	„	= viceni e	„ ;

Aeneis prorsus cum fragmento congruit. Pharsalia paulo rariores versus huius formæ præbet. 102 = senos denos e centenis.

Binis autem spondeis utuntur

in fragm. vitæ Cathar.:	291	versus	= quadrageni quini e	centenis;
in vita Verenæ:	47	„	= triceni seni e	„ ;
in vita Erasmi:	177	„	= quadrageni e	„ ;
in carm. de Lucia:	264	„	= quadrageni singuli e	„ ;

Aeneis proxime ad carm. de Lucia accedit; huius enim generis versus præbet pars in comparationem vocata 236 = quadragenos singulos e centenis, Pharsalia, 276 versus, qui huc pertinent, exhibens = quadragenos senos e centenis, non longe abest a fragmento.

Ternos spondeos exhibent

in fragm. vitæ Cathar.:	222	versus	= triceni quini e	centenis;
in vita Verenæ:	46	„	= triceni quini e	„ ;

in vita Erasmi:	150 versus	= triceni quaterni	e centenis;
in carm. de Lucia:	200 „	= triceni singuli e	„ ;

Aeneis et Pharsalia eandem fere copiam horum versuum ostendunt: illa enim 216, hæc 215 versus ternis spondeis usos exhibet = tricenos quaternos e centenis. De versibus, qui quaternis utuntur spondeis, vide supra tabellam p. XXIV, XXV.

Maius inveniemus inter carmina collata discrimen, si, quibus in versuum sedibus imprimis placeant spondei, quæremus. Quæ res ita se habet, ut in prima versus sede nobis occurrat spondeus

in vita Cathar. in	340 vv.,	i. e. in LIII:nis vv.	e C:nis;
in vita Verenæ in	49 „ ,	i. e. in XXXVII: „ „	e „ ;
in vita Erasmi in	185 „ ,	i. e. in XLII: „ „	e „ ;
in carm. de Lucia in	211 „ ,	i. e. in XXXIII: „ „	e „ ;

horum igitur carminum fragmentum nostrum ceteris crebriores, carmen de Lucia, cui proxima est vita Verenæ, rariores in prima sede exhibet spondeos. In Aeneide 260 versus = quadrageni e centenis a spondeo initium capiunt, in Pharsalia 231 = triceni seni e centenis. Quod autem carmen in prima sede rarissime spondeis utitur, id in secunda cetera carmina frequentia spondeorum superat. In ea enim sede spondeo utuntur

in vita Cathar.:	355 versus,	i. e. LV:ni	e C:nis;
in vita Verenæ:	71 „ ,	i. e. LIV: „	e „ ;
in vita Erasmi:	217 „ ,	i. e. XLIX: „	e „ ;
in carm. de Lucia:	372 „ ,	i. e. LVIII: „	e „ ;

Hoc quoque nomine carmina ex antiquitate petita medium quendam locum inter extremos tenent. Aeneidis enim pars in hac versus sede ponit 335 spondeos, i. e. in quinquagenis binis versibus e centenis. Pharsalia 368, i. e. in quinquagenis septenis versibus e centenis.

Tertia sedes prioribus magis frequentat spondeos. Cuiusmodi pedes exhibent

in fragm. vitæ Cath.:	382 versus	=	sexageni fere e	centenis;
in vita Verenæ:	94 „	=	septuageni singuli e	„ ;
in vita Erasmi:	301 „	=	duodeseptuageni e	„ ;
in carm. de Lucia:	356 „	=	quinquageni seni e	„ ;

quod vita Verenæ tam in ea sede frequentatos ostendit spondeos, haud dubie coniungendum est cum alia re metrica, qua omnes versus suos cæsura semiquinaria distinguit. Cfr præf. Harsteri p. X. Hac parte Aeneis, qui 385 versibus spondeum in tertia sede exhibentibus utitur fere non recedit a fragm.; Pharsaliæ pars numeros exhibet 335 = quinquagenos binos e centenis; unde apparet hoc carmen præ ceteris raro in hac sede spondeo uti.

Quartæ sedi omnium maxime placent spondei. Quos nobis obvios præbet

in fragm. vitæ Cath.:	390 versus	=	sexageni singuli e	centenis;
in vita Verenæ:	94 „	=	septuageni singuli e	„ ;
in vita Erasm:	328 „	=	septuageni quaterni e	„ ;
in carm. de Lucia:	419 „	=	sexageni quini e	„ ;

Hoc nomine cetera, quæ excussi, carmina frequentia spondeorum superant Aeneis et Pharsalia. In hac enim sede Aeneis spondeo utitur in 485 versibus = in septuagenis senis e centenis, Pharsalia in 493 = in septuagenis septenis [1]).

Ab Aeneidis Pharsaliæque re metrica præ ceteris, quæ contuli, carminibus abhorrere videtur fragmentum, ut quod ceteris minus certis quibusdam versuum formis faveat. Aeneis et Pharsalia eas præcipue frequentant versuum formas quæ in II:da et IV:a, in III:a et IV:a, in II:a et III:a et IV:a sede spondeis utuntur; quorum versuum copia in Aeneide tricenos octonos, in Pharsalia quadragenos quinos e centenis complectitur versus. Aeneida fere sequuntur vita Ve-

---

[1]) Constat hexametrum græcum ita a latino discrepare, ut rarius in tertia quam in præmissis aut in excipiente quarta sede spondeum collocet. Cfr Stud. Hes. I, p. 6.

renæ et carmen de Lucia: in illa triceni septeni e centenis, in hoc triceni noveni versus his formis utuntur. Paulo rariores nobis occurrunt in Erasmi vita, quæ tricenas quinas centesimas versuum his formis instruit. Proximum, sed longo intervallo sequitur fragmentum nostrum, quod in vicenis quaternis centesimis his utitur figuris. Non igitur multum abest, quin hæ versuum figuræ duplo frequentiores sint in Pharsalia quam in fragmento nostro.

Ut de cæsuris paucis loquar, omnium usitatissima est ea, quam semiquinariam vocamus; quam nobis, si vocum, non sententiarum incisiones respicimus, exhibet fragmentum in 589 versibus, i. e. in nonagenis binis centesimis versuum. Qui versuum numerus sex quoque versus illos complectitur, in quibus coniunctio copulativa enclitica *que* semiquinariam excipit: 43, 130, 222, 530, 537, 583. Ut ante hanc particulam apud antiquos poetas epicos nulla est incisio [1]), ita fragmentum cæsuram observare vel inde apparet, quod *que* particula in libro ms. priori voci non encliticorum modo adiungitur [2]). 53 igitur tantum versus cæsuram semiq. omittunt: quorum versuum maior pars (= 35) trochaica tertii pedis cæsura distincti sunt, ceteri, uno excepto, v. 578, semiseptenaria cæsura utuntur; qui excipitur versus hic est:

v. 578 et lepidi sermonis causarumque patronus,

qui versus solus mediam præbet cæsuram, nulla aut præmissa aut subsequenti incisione debilitatam.

Sententiarum autem incisiones si respicimus, in quavis fere versus sede principalis cæsura poni potest; quæ sæpe interpungendi ratione augetur; omissa semiquinaria, quæ ut omnium maxime frequentatur, ita sæpissime interpungendi signa accipit, semiseptena-

[1]) Cfr quæ de encliticis græcæ linguæ cæsuram non excipientibus egi Stud. Hesiod. I. p. 13 sq.

[2]) In fragmento edito hanc particulam præmissæ voci adiunxi.

riam persæpe est principalis versus cæsura (in LXXV versibus, si numeris meis fidem habeo); semiternaria et bucolica non multo minus frequentantur: illa cum semiseptenaria sæpe, cum semiquinaria hæc coniuncta non rarius nobis obvia est. Ceteræ cæsuræ rariores nobis occurrunt; vera cæsura media iusto magis frequentata exstat his in versibus: 163, 179, 250, 303, 318, 358, 366, 544, 545, 572, 578. Antiquitatis poetæ longe maiore diligentia cæsuras medias evitabant, neque adeo, ut fragmentum nostrum, quamvis fere versus sedem interpungendi ratione distinguebant.

Quod ad verborum copiam coniunctionesque attinet, fragmentum imprimis de passione Sanctæ Catharinæ prosa oratione conscripta dependet. Quamquam in comparationem vocavi non paucos scriptores antiquitatis maxime recentioris, aut paucissima aut nulla vestigia imitationis inveni; quæ primo obtutu fragmenti auctor exemplaria antiquitatis et medii ævi secutus scripsisse videtur, maximam partem eius generis haud dubie sunt, quæ poetarum commune, ut dicimus, bonum fuisse iure credantur. Forsitan habuerit exempla medio ævo conscripta, quæ nobis non sunt cognita. Hæc quomodocumque se habent, vix credo me officium meum neglexisse, cum malui indicem verborum et locutionum quam locupletissimum dare, quo duce, quæ haberet, quæ non haberet fragm., facile perlustrares, quam paginas aliquot dubiæ imitationis exemplis confertas præbere.

Mihi quidem, qui non multus in ms:tis latinis medii ævi legendis versatus sum, lectu admodum difficile fuit fragmentum; quamquam non dubito, quin, si quis exercitatior huic fragmento legendo incubuisset, difficultates, meo usu maiores, superaturus fuerit. Vix

tamen licet dubitare de iis, quæ dedi: quæ me recte legisse eo magis mihi persuasi quod partem fragmenti cum meo exemplo contulit amicus meus, Laurentius Wåhlin, præfectus bibliothecæ Gothoburgensi; neque inter nos fuit dissensus, quid præberet ms [1]).

Versuum, qui in priore paginarum columna (r^1, v^1) scripti sunt, semper suam quisque lineam habet; qui autem in altera columna (r^2, v^2), quippe cuius spatium illius spatio minus sit, scripti exstant, non raro in binas lineas dividuntur, quod ita indicavi, ut vides ex. gr. v. 125, qui in libro sic scribitur:

istius urbis erat tunc temporis
incola quedam.

interdum tamen duo versus tres lineas occupant, quod indicavi ex. gr. vv. 126, 127, quorum habitus in libro hic est:

virgo cui nomen caterina
decora parata alumpna
et devota deo sic religionis

Quæ ab eo qui scripsit omissa esse videntur, parenthesis signo ( ) inclusa addidi; quæ autem e paginarum ora resecta esse credidi, cancellis his [ ] comprehensa dedi.

---

[1]) Imprimis eo adiuvante versus difficillimos 181—187, extricavi.

Scribebam Lundæ Mense Aprili MDCCCLXXXI.

Johannes Paulson.

Corrigenda:

p. 4, v. 89 *con*veniu*nt* lege *con*veniu*nt*
p. 5, v. 106 honore, lege honore.
p. 13, v. 286 req*ui*rit. lege req*ui*rit,
p. 18, v. 396 actet lege iactet
p. 20, v. 458 gloria [mundi] legendum fortasse est gloria, [verbum], collato Ausonio, Ephem. Orat. v. 81: Salvator, deus ac dominus, mens, gloria, verbum.
p. 24, v. 570 si*nt* lege si*nt*

hic constantino patri successit et eius F. I, r^1
imperium tenuit multis industrius annis;
transacto cuius decimo feliciter anno,
ecclesiis per eum pax redditur, arcet iniquos [1]),
insidiatores abicit vincitque rebelles;
cessat pernicies hensum [2]) rabiesque nocentum
conculcata iace(t) fideique serena resurgit
temperies: metus omnis abest gaudentque fideles.
christum corde tenent et adorant voce fideli,
magnificantque deum iam supra tecta domorum;
iam manifesta fides nescit secreta latere;
hostes convertit in amicos nec timet hostem
forcior, et tanto bene defensata patrono,
victorem sentit hunc gallica terra, benignum,
discretum [3]), iustum, clero populoque faventem.
qui licet a roma spacio proprioque remotus
corpore, romanum sic [4]) tollit in ardua nomen,
ut magis absenti faveat romana potestas,
rectoremque suum factis dictisque fatetur.
nec tamen absentem dico vel ab urbe remotum,
cuius longa manus totam sibi subicit urbem [5]),

[1]) Ms. ininquos.

[2]) i. e. eusum. Cfr infra v. 103, 422. hornat. v. 526 cohit.

[3]) „Apud scriptores nostros medii aevi non semel occurrit *Vir discretus* pro Viro prudenti“. Ducangii Gloss. s. v. discretus.

[4]) sic, bis scriptum, priore loco, punctis infra positis, exstinguitur.

[5]) Nescio an sit totam correctum e totum. Forsitan voluerit scriptor . . . totum sibi subicit orbem. De urbis voce scripta pro orbe cfr creatur pro creatore v. 280.

p*ro*tegit i*n*nocuos, ferit em*en*datq*ue* noce*n*tes.
at sathanas, hostis antiq*us*, noxia q*uerens*
tantu*m*, q*ui* se*mper* felicib*us* i*n*vid*et* actis,
eccl*esi*e pace*m* cupie*n*s turbare, p*ro*fanos
i*n*citat i*n* *christ*u*m* p*ro*ceres, rome sociatos
p*r*etori, p*ro*prii fu*n*de*n*s nocum*en*ta veneni
i*n* tales, p*er* q*uo*s urbe*m* subv*er*t*er*e sperat,
p*er*d*er*e *christ*icolas, fidei viciare cacume*n*.
armat i*n* absente*m* *con*stantin*um* senioru*m*
m*en*tes, allega*n*s [1]) illu*m* deb*er*e car*er*e
i*mper*io, multis urbi qui defuit a*n*nis [2]).
*con*veniu*n*t *igitur* de p*r*incipe substituendo,
q*ui* regat i*mper*iu*m* *con*sta*n*tini vice, roma*m*
p*ro*tegat, *et* p*r*ese*n*s p*r*ese*n*te*m* sic regat urbe*m*.
t*er*reat ut subitu*m* p*r*esencia p*r*incipis hoste*m*.
a q*uibus* eligit*ur* maxe*n*ci*us* [3]), i*n*vid*us*, acer,
sufficie*n*s penis ho*minum* mortiq*ue* bonor*um*,
filius h*er*culei, q*uem* p*r*ivatu*m*, mod*er*ati r[2]
victus plebeu*m*, regio lucana tenebat.
hic *igitur* fre*n*de*n*s torvusq*ue* minis, pietatis
exp*er*s *et* virtutis i*n*ops (s)cel*er*iq*ue* paratus,
i*m*memor oblitusq*ue* [4]) sui gen*er*isq*ue* pare*n*tu*m*,
se movet *et* c*r*escit i*n* se nimiu*m*q*ue* sup*er* s[e]
tollit*ur*; i*m*mo sic c*r*esce*n*do te*n*d*it* ad imu*m*
dec*r*escitq*ue* mag*is* alti rat*io*n*e* reatus.
in *christ*u*m* miser erigit*ur*; se p*er*forat e*n*se

---

[1]) Inter m*en*tes et allega*n*s exstant, quæ primum scripta fuerunt, dicta*n*s illu*m*. Primum, linea inducta, scriptor dicta*n*s delevit et supra scripsit demo*n* (voluit scilicet demo*n*strans), tum altera linea demo*n* et illu*m* exstinxit.

[2]) Prior versus forma fuit: i*mper*io, qui multis urbi ia*m* defuit a*n*nis, sed qui et ia*m* lineis infra ductis deletis, qui, quod in versu edidimus, supra ia*m* additum est.

[3]) Liber manxe*n*ci*us*. Sed n in man- pæne erasum est.

[4]) Versus incipit ab oblitusq*ue*, sed supra posita est vox quæ est i*m*memor.

i*n*caut*us* p*r*imu*m* p*ro*prio, sibi p*r*oxim*us* host[is];
p*er*sequit*ur* que*m* n*on* seq*u*itur; q*uem* si seq*u*eret*ur*,
dign*us* honore foret, q*ui* nu*n*c i*n*dign*us* ho[nore],
p*er* que*m* verus honor, p*er* q*uem* dat*ur* illa [po]t[estas] [1]),
qua q*u*is iure pot*est* sathane sup*er*are furo[rem],
i*m*mo potestate*m*, cui n*on* val*et* eq*u*ip*er*ari
sub celo v*ir*t*us* [2]) aut i*m*p*er*iosa fac*u*lt[as].
*pre*fert factori res factas, i*n*fima su*m*mis,
res fragiles reb*us* solidis i*us*tisq*ue* noce*n*te[s],
subi*ect*asq*ue* sibi trahit i*n* mala [3]); p*re*cipit [4]) illi[s] [5]),
ut secu*m* diis sac*r*ifice*n*t, simulac*ra* col[antque]
m*er*curii, iovis *et* vene*r*is, solis, reliq*uo*r[um],
i*n* q*uibus* affirma*nt* aliqua*m* vi*m* numi*n*is e[sse],
se*d* deitate care*n*t, d*om*ino subi*e*cta deoru*m*,
numi*na* n*ec* vere d*ic*unt*ur*, q*ue* s*i*n*e* vita,
absq*ue* volu*n*tatis motu, s*i*n*e* m*e*nte move*n*[tur].
ipsis *christ*icolis [6]) iniu*n*git ut illa, reli[cto]
*con*sueto cultu, ta*n*to vene*r*ent*ur* hono[re],
ut pecudes *et* tura deis offerre sciant[ur].
q*uo*sda*m* mun*e*rib*us*, alios p*er* v*er*b*er*a, q*uo*sda*m*

---

[1]) E coniectura [po]t[estas] posui. Præterquam quod t supra versum positum remansit, tota vox abscisum est, minutulo primæ litteræ relicto vestigio, quod nos non vetat credere vocem a p initium cepisse.

[2]) *vel* vis, quæ exstant inter celo et v*ir*t*us*, linea infra ducta, exterminantur.

[3]) Hoc fuit initium versus: subi*ect*osq*ue* sibi sec*um* trahit. Sed o in subi*ect*os, puncto infra posito, expungitur; supra o posita est littera quædam satis negligenter scripta, quam credo esse a. Tunc sec*um* linea inductum est et i*n* mala addita supra trahit. His corrigendis corrector efficere studuit, ut diceretur Maxentius mores mulierum corrumpere.

[4]) p*re*cipit supra versum exstat. In versu est i*m*p*er*at, linea infra ducta deletum.

[5]) Fortasse ille(?).

[6]) *christ*icolis etia*m* fuerunt initium versus, sed, linea infra etia*m* ducta, hæc vox deletur. ipsis supra *christi*- positum est.

p*ro*missis, alios penis mortisq*ue* tim[ore]
seductos i*n*duc*it* ad h*oc; quo*s n*on* val*et*. uri[t]
ignib*us* aut subm*ergit* aq*uis* aut i*n cruce* p*er*[dit],
ut simili pena *christu*m morie*n*do seq[uantur],
que*m* sic morte seq*ui* m*er*ito puto velle f[ideles] [1]).
intrat alexa*n*dri, m*u*ltis comita*n*[tibus, urbem]
pri*n*ceps; emitt*it* edicta foralia c[unctis] [2])
vicinis; recipit p*rov*i*n*cia q*ue*libet is[tud]
edictu*m*, c*uius* series *con*forma seq[uetur]:
„i*m*perii p*r*i*n*ceps maxe*n*ci*us* om*n*ib*us* illis, v[1]
q*ui* no*st*ris q*ue*ru*n*t iussis parere, salute*m*.
p*rec*ipit [3]) *et* mandat maiestas i*m*p*er*ial*is*
i*m*p*er*io n*ost*ro subi*ec*tis, ut s*i*n*e* tractu
t*e*m*por*is absq*ue* mora venia*n*t ad nos (po)p*u*lares,
et cu*m* divitib*us* i*n*opes, c*um* plebe pote*n*tes.
n*ost*ra recepturi ma*n*data statutaq*ue* sac*ra* [4])
sic servat*ur*i, sic*ut* servare tene*n*tur [5]).
qui vero n*ost*ris *contrar*ius esse statutis,
*ve*l n*on* pare*n*du*m* dec*rever*it [6]), ex capitali
iudicio m*er*itas capiet p*ro* c*r*imi*n*e penas".
p*r*incipis audito iussu, sub te*m*p*or*e dicto
om*n*es *con*veniu*nt* ad p*r*incipis atria, votis [7])
eius c*ontra* fas etia*m* parere parati.
ipse seq*uen*ti [8]) die *con*scendit i*n* urbe t*r*ibunal,

---

[1]) Litteræ -to velle f- admodum incertæ sunt.

[2]) De littera c dubitare licet. Item de libet in v. 75.

[3]) Fuit p*er*cipit.

[4]) Primum statutaq*ue* n*ost*ra (n*ost*ra est supra versum), sed voce n*ost*ra inducta, additum est sac*ra*.

[5]) tenentur, i. e. debent.

[6]) -it in maculæ modum confluxerunt.

[7]) In versu est iussis, linea infra ducta; supra iussis est votis.

[8]) Ita ms. pro seq*uen*te.

stipatus sociis magnatibus atque caterva
plebea [1], faciens preconis voce vocari
omnes, ut statim veniant ad templa deorum,
sacrificanda ferant, diis sacrificare parati;
se *primum post* presbiteros faciendo sequantur
quod facient, proni iuxta quod suppetet [2]) illis
cum votis animi diis sacrificando facultas.
sacrificet *vel* ovem *vel* taurum dives, egenus
iuxta posse suum volucrem, *vel* pronus adoret,
si res defuerit omnis, simulacra deorum.
princeps ipse prius aliis, quem regia vestis
hornat, militibus stipatus plebeque multa,
cum centum tauris quadraginta simulacris
offert [3]), demonibus *tamen* ipse fit hostia *primum;*
stultus quos quantum magis indistentus [4]) honorat,
tantum regali merito se privat honore,
regem *consequitur* sociorum turba, tribuni
prefectique [5]) simul, reges equitumque magistri,
ut diis devotos videat maxencius illos;
que magis attribui sibi debent munera quam diis,
cuius plus minus illorum venantur amorem.
postea plebs sequitur, mixtus *cum* divite pauper,
compressique ruunt. *et sic confunditur* ordo, v[2]
et sic *con*fusos merito *con*fusio turbat;

[1]) Ms. pleblea.

[2]) Correctum ex subpetet.

[3]) Versus incipit ab immolat, quod, linea infra posita, semovetur; tum sequitur offert etc. Videtur immolat expunctum esse, quum ante demonibus in versum non quadraret. offert corrigendo ponenti vix opus fuit tauris, quod est in versu præmisso, in tauros emendare. Infra quoque, v. 287, *nec* sibi tauris offerri curat legimus, quemadvodum scriptores latini immolare alicui aliqua re dicunt.

[4]) indistentus = indefessus. Cfr gloss. Ducangii s. v. distendere = laxare, remittere. (Re vera utrum indistentus an indiscretus sit in libro, dubius hæreo. De vi huius vocis, cfr p. 1, n. 3).

[5]) Pro *que* coeptum est, ni fallor, scribi S (i. e. simul).

q*ui* se *con*fu*n*d*unt*, q*ui* [1]) sac*ri*fica*n*do reced*unt*
a *christo*. *per* que*m* servat*ur* *congru*us ordo.
tell*us* polluit*ur* fuso madefacta c*ru*ore.
ed*unt* mugit*us* pecudes morie*n*do; vid*etur*
t*er*ra rep*er*cusso pecud*um* clamore mov*er*i,
ut sic applaude*ns* fav*e*at q*ua*si leta tira*n*no,
vel poci*us* ta*n*to t*re*mat i*n*dignata reatu,
sic scel*us* excutie*ns* [2]) a se | sanie*m*q*ue* cruoris ||
i*n*fandi, motu i*ustum* testata || dolore*m*.

istiu*s* urbis erat tu*n*c te*m*po*r*is | i*n*cola q*ue*da*m* [3]) |
virgo, cui n*omen* cat*er*ina, | decora, parata ||
et devota deo, sic religioni*s* || alu*m*pna
se*m*p*er*, ut a p*ri*mis se *christo* t*ra*d*er*et a*n*nis;
a*n*nor*um* q*ua*si vigi*n*ti [4]); sp*ec*ta*n*da decoro
asp*ec*tu me*n*tisq*ue* magi*s* lauda*n*da | decore; ||
ca*n*dida p*ur*p*ur*eo facies *con*dita || rubore
exit ab ext*re*mis, mediu*m* | sortita colore*m*. |
si*ngu*la m*em*b*ra* place*nt*. m*en*sura*m* | nacta dece*n*te*m*, |
s*ed* placit*ur*a magis ad | se collata vident*ur*. |
nat*ur*e cultu facies *con*te*n*ta. colore*m* |
respuit adi*ec*tu*m*; n*on* | me*n*dica*n*s alienu*m*. |
vix p*ro*p*rium* retin*et*, nul lo rep*ar*ata paratu. |
exposita*m* ve*n*tis facie*m* | ten*et* atq*ue* repugnat |
ipsi nature, sibi | nat*ur*ale labora*n*s |
attenuare bonu*m*. | c*uius*lib*et* i*n*scia cult*us*.
r*u*sticitas t*ame*n illa placet *con*fertq*ue* decori*s* F. II, r.[1]

---

[1]) An sit quia legendum?

[2]) excutie*ns* magis coniciendo quam legendo posui; in versu enim est, ni fallor, excurre*ns*. Quod quum sensum non præbeat videaturque vox recentiore manu rescripta esse, e coniectura, quod verum iudicavi, edidi.

[3]) ms. i*n*cola, q*ue* virgo q*ue*da*m*, sed q*ue* virgo linea induxit is qui scripsit. (O finale vocis virgo scribere incepit, non absolvit).

[4]) ms. vi*n*gi*n*ti.

a*m*plius *et* colit*ur*, quia sic i*n*culta tenet*ur*.
nobilitas gen*er*is accedit: filia costi
regis virgo fuit, regine filia mat*r*is.
q*ui* decede*n*tes ha*n*c *con*stituere pat*er*nis
herede*m* reb*us*, bona i*ur*e pat*er*na tene*n*te*m*,
legatis fidei *com*missis an*te* solutis.
et qua*m*vis caterina deu*m* sibi me*n*te rete*n*t*et*
solu*m*, res *christo* [1] postpone*n*s q*ua*slib*et*, ipsis
reb*us* discrete [2] sic utit*ur*, ut sibi n*u*llas
ap(pro)priet, famulos pascat [3] t*amen* *et* sibi victu*m*
det [3] modicu*m*; reliqu*um* q*uod* h*ab*et largit*ur* egenis.
n*ec* delectat*ur* reb*us*, n*ec* [4] q*uer*it hab*er*e
res, i*m*mo reru*m* d*omin*um, n*ec* se t*amen* esse
crimi*n*is exp*er*te*m* c*r*edit, si dissimula*n*do
ancillas, servos nimiu*m* p*er*mitta(t) eg*er*e
et paciat*ur* eos s*ine* veste fameq*ue* p*er*ire.
nil retin*et* *com*mune t*amen* c*um* crimi*n*e mu*n*di,
a mu*n*do penit*us* alie*n*a, deu*m*q*ue* seq*uen*do
paup*er* me*n*te; dei q*ue* s*un*t n*umquam* sua q*uerit* [5].
res h*ab*et, i*m*mo car*et* reb*us*, n*ec* hab*etur* ab illis.
possid*et*, a solo possessa deo; t*amen* illa,
q*ue* ta*n*tu*m* d*omi*ni su*n*t, no*n* sic c*re*dit hab*er*i,
ut q*ui*s p*r*et*er* eu*m*, q*ui* possid*et* om*n*ia, possit
h*ec* retin*er*e sibi, d*omi*no [6] *sed* redd*er*e rer*um* [7].

[1]) ipsi in versu est, sed inductum; supra exstat *christo*.

[2]) i. e. prudenter; cfr supra p. 1, n. 3.

[3]) Sic pr. m., sed, ni fallor, altera manus pascat in pascit et det in dat mutare conata est.

[4]) Hoc n*ec* posterius supra versum additum est; in versu positum est i*n* ante reb*us*, sed puncto subiuncto exterminatum.

[5]) Versus primum exiit in hæc: . . . n*umquam* sua dictat h*abe*nda; quæ quum versum iusto longiorem redderent, dictat h*abe*nda, linea inducta, semota sunt, q*uerit* supra versus finem additum.

[6]) Num hanc vocem recte legerim, admodum sum incertus. Cfr n. sq.

[7]) rer*um* est supra versum; in versu est votis, linea in-

ha*nc* pat*er* a p*ri*mis disce*n*dis artib*us* a*n*nis
tradidit, *et* docile*m* se*n*sit doctrina puella*m*,
te*m*po*re* q*ue* modico valuit sup*er*are doce*n*tes.
g*ra*matice [1]) didicit eleme*n*ta loq*ui* q*uoque* recte;
vera loq*ui* docuit logices doctrina locosq*ue*
arg*ume*n*torum*, a vero discer*nere* falsu*m*;
dogmate rhethorice [2]) didicit *con*dire loq*ue*la*m*
florib*us* *et* cause iustu*m* p*er*ti*n*ge*re* [3]) fine*m*;
h*ec* ab arismeticis habuit [4]) varios num*erorum*
circuit*us*, p*er* quos [5]) disiu*n*cta p*ro*porcio reddit
*con*cordes num*er*os [6]), q*ui* discordare vident*ur*;
p*er* musica*m* novit *con*ce*n*tus; q*ue* num*erorum*
fida comes [7]) socias neq*ui*t ignorare fig*ur*as;
t*er*re me*n*suras scit, quas geomet*ri*a dictat,
q*ui*dve sup*er*ficies, pu*n*ctus vel linea mo*nst*ret.

---

[8]) na*m* c*um* me*n*te senex h*abe*atur, morib*us* [illa] r²

---

ductum. Pæne mihi persuasi versum primum exiisse in hæc: . . . d*omi*ni s*ed* redd*er*e votis (cfr n. præm.), eum autem, qui scripserit, hæc correxisse in: . . . d*omi*no s*ed* redd*er*e rer*um*.

[1]) Sic ms., non g*ra*mmatice. Cfr gloss. Ducangii, s. vv. gramaticus etc., et filogramus. Cfr v. 391.

[2]) At rhetor v. 391, 397, 398, 423, 447, 642, rethoricos v. 369.

[3]) p*er*ti*n*g*er*e, quod hoc loco repetitur, primum scriptum ante iustu*m*, ibi deletum est.

[4]) Fuit: . . . arismetica didicit, sed verbo quod est didicit linea deleto, supra positum est habuit; quod ne hiatum exciperet, *s* supra a finale præmissum posuit corrector: arismeticas (sic); voluit haud dubie arismeticis.

[5]) quos postmodum supra versum additum est.

[6]) Primam syllabam nul primum exaravit is, qui scripsit.

[7]) Non satis certa lectio.

[8]) Versus 181—187, a quibus nova columna initium capit, omnium difficillimi lectu, rerum ordinem, ut puto, interrumpunt. Eos non suum locum tenere forsitan significet linea, quæ infra v. 187 ducta hos versus a sequentibus seiungit.

predita maturis iuveniles [1]) exuit a[nnos]
lascivumque modum mentis gravitate r[efrenat].
nonne bone mentis habitum [2]) similem sibi querit [3]),
in speculo [4]) vultus ut mentis imago hab[eatur],
ut bene conveniant sibi mens et vultus, in illa
convenit. et talem discordia nulla dec[ussat].

---

astrorum motus intelligit, ut docuere
astronomi, quare, quociens, per que loca f[iant]
eclipses solis et lune, curque plane[te]
adversus celi motum gradiendi credantur.
addidit hiis ethicam socratis sim[ul] | atque platonis ||
dogmata, leges, quas itera[vit] || iustinian[us].
hiis imbuta suos prevenit docta sodales. ||
nemo per argutos illam superav[it] || elenchos,
nec potuit certam doctrina soph[i]stica mentem |
fallere, que tantum certis intenta stud[ebat].
audit concussam pecudum mugitib[us [5])] urbem,
attendit strepitum populi | iuvenumque coreas, |
organa centit[onos] | varios resona(re) s[onores] [6]) |
miratur, querit plausus occasio tant[i]
que fuerit; patefit [7]) eius sibi causa furori[s].
intus mota fremit. iusto percussa dol[ore],
quin doleat, simulare nequ[it], | nec dissimulare. ||
quod dolet. illa tamen iram rationis || habena

---

[1]) Ms. iuvelines(?).

[2]) Ms. habitus.

[3]) In libro post querit sequitur ha[bere?]

[4]) Ante hæc in speculo in versu exstat exterius, sed linea deletum.

[5]) Supra mugitib- exstat inter versus urbem manu posteriore(?) additum.

[6]) Hic versus, quum iam scriptus esset v. 201, additus in spatio marginali, quod vacuum reliquit v. 199, in duas lineas divisus exaratus exstat. Eum a sermonis serie non alienum esse ostendunt vel verba e contextu latino, quem amplificans retractat fragmentum nostrum, sumpta: multimodum genus organorum auribus ipsius insonuit.

[7]) t ante eius insertum puncto infra posito expungitur.

contrahit *et* reprimit c*er*to mod*er*a mine mot*um* [1]) | .
ad te*m*plu*m* p*r*op*er*at, aliq*uo*t comi (ta)ta puellis |
i*n*veni*t* hic q*uo*sda*m* lac*ri*mosa voce | geme*n*tes. |
q*ui* no*n* audeba*nt* gemit*us* expon*er*e *cau*sam [2])
n*ec* *christi* nome*n* manifesta voce fat[eri],
qua*m*vis asp*er*si fueri*nt* baptismatis u*n*d[a];
q*uo*s *com*pellabat rabies viole*n*ta tira*n*n[i]
sac*ri*ficare deis, aris i*m*pon*er*e tura.
q*uod* stupefacta vide*n*s trem*it* i*n* se, nescia mot*um* v[1]
sic cohib*er*e suu*m*, q*uod* no*n* appareat extra,
cu*m* nimiu*m* grave sit iustu*m* celare dolore*m*.
s*ed* q*ui*a difficil*is* nod*us* nu*n*c i*n*cidit, a se
nec poss*et* fieri q*uod* p*r*opon*it* faciendu*m*,
i*n*vocat actore*m* rer*um* fideiq*ue* pat*r*on*um*,
dicens: „su*m*me pat*er*, te*r*re celiq*ue* c*re*ator,
respice nos mis*er*os p*re*cib*us*q*ue* faveto tuor*um*.
nos mis*er*i vilesq*ue* sum*us*, q*uorum* misereri
si vis, no*n* erim*us* mis*er*i, mala n*u*lla time*n*tes.
q*ue* patim*ur*, iuste patim*ur*, p*ec*cataq*ue* n*ost*ra
nobis i*n*ferri p*re*sencia da*m*pna mere*ntur*.
s*ed* tu parce pius, illu*m* defe*n*de cruore*m*,
que*m* tu fudisti p*ro* nob*is*, p*ro* redim*en*dis,
captivis nob*is* ne sit tua passio vana,
s*ed* t*ibi* nos firma; stabiles fac, q*uos* t*ibi* q*ue*ris
absq*ue* suis m*er*itis regno saciare sup*er*no.
n*on*ne vides, qua*ntum* t*ibi* detrahit iste tira*nnus*
et fidei n*ost*re, qui res ven*er*ando c*re*atas

---

[1]) Hic versus priore forma usus est hac: contrahit *et* motu*m* c*er*to mod*er*amine frenat; sed mot*um* et frenat linea inducta summotis, supra scripta sunt quæ eorum loco reddidi.

[2]) Huius versus posterior pars hoc modo est in duas lineas divisa:

q*ui* no*n* audeba*nt* gemit*us*
exponer*e* *cau*sam.

gemit*us* igitur in spatio, quod reliquit præmissi versus clausula, ponitur.

mente creatorem contempnit, voce nefanda
te negat esse deum, tibi nullum prestat honorem.
imp(ro)perat [1]) tibi que sunt vere causa salutis,
quod fueris passus, consputus, morteque vili [2])
finieris vitam, nec post a morte resurgens.
respice me miseram! mihi cor da forte, tiranni [3])
ut minime vires timeam fastumque nocentis!
sta mecum! pugnam tu perfice, quam mihi pro te
assumam! mentem teneas, caro senciat ictus!
si caro vincatur, sit mens invicta; sequatur
te cum mente caro tamen; in certamine victa,
plus vincet: mortem nam morte tua superasti [4]).
si caro scindatur, maneat mens integra; voce
numquam confusa valeam te, christe, fateri,
non alium; mens et vox te teneantur in uno.
non vaga, non duplex videatur vox mea: pro me
responde! faciat tua me responsio tutam!
me licet exilem nimis in certamine pone,
alletamque [5]) tuam fragilem dignare puel[lam]! v[2]
cum vincit fragilis, tunc est victoria amato [6])
et soli tribuenda deo, cum vincat in illo,
cui numquam per se victoria tanta daretur".
hec tacite secum, sed clamat in aure potentis [7])
iudicis; hanc audit, cuius stat in omnibus auris,
quem vox nulla latet, a quo secreta sciuntur

---

[1]) Ab in et probro. Vide Forcellini lexic., s. v. impropero.

[2]) Ante consputus in versu est dampnat, sed linea inductum. que vili supra versus finem posita sunt.

[3]) -ranni supra versum additur.

[4]) Ms. superastis.

[5]) alleta = athleta. Vide Ducangii gloss., s. v. alleta.

[6]) Hæc posui pro iis, quæ in libro sunt: victoriamatos(?). tos est supra versus finem additum.

[7]) -tentis supra versum additum.

omnia, qui semper presens assistit amicis.
hec· dicens secura crucisque caractere signans [1])
se totam, ruit audacter queritque tirannum.
invenit hunc iuxta strages fedumque cruorem
et carnes pecudum, magis ad scelus omne | paratum |
et tus ponentem super aras [2]), omnibus unum
hiis magis intentum; cui virgo talia fatur:
„quin sit laudandus, cumulandus [3]) honore, be nigna |
voce salutandus princeps, nullum || dubitare
credo, qui sane sit mentis, et [4]) ista | negare |
nec volo nec possum, quoniam ratione probantur;
teque salutandum per me de iure putarem,
si quod agis pro demonibus, violando [5]) salutis
actorem, faceres, illi devotus, adherens,
qui tuus est actor, qui te perduxit ad esse,
si suus esse velis, quia tunc vellet | tuus esse [6]). |
hec scio vana magis [7]) et nullius esse valoris,
que nulli prosunt nocituraque [8]) sunt facienti.
illi si velles impendere doctus ho norem [9]), |
quem nunc impendis stulta ratione creatis
rebus, cur faris contra documenta peremtum,
quos dominum doctrina dedit cognoscere vero [10]).

---

[1]) -nans supra versum additum.

[2]) Hæc vox negligenter scripta non satis cernitur.

[3]) l primum omissum esse videtur.

[4]) Ms. *quod et*. In v. 266 ms. salulandus.

[5]) Ms. potius violanda(?).

[6]) Post hunc versum scriptum exstat a, ante v. 276 legitur b, ante v. 274 c (ea tamen linea, quæ columnam lævam a recta secernit, intercedente). Quæ litteræ, ut versus nunc sunt, quid velint, non video.

[7]) Incerta legendi ratio.

[8]) -cit- admodum negligenter scriptum.

[9]) In spatio post hanc vocem vacuo relicto exstant quam nunc impe (cfr v. 277), quæ linea infra ducta semovet. v. 277 init. ms. *quam*.

[10]) Hos versus quin recte in libro legerim, non dubito, præterquam quod de *faris* incertus hæreo. Quod ego videam, ut locus

nam qui de nichilo mundum dedit esse, | creator [1]) ||
unus multarum facto sub || tempore rerum,
qui loca confusis, formas informibus, artem
contulit incultis, elementis quatuor orbem F. III, r[1]
composuit, mediis iungens contraria rebus [2]),
qui reges regnare facit, sibi corda bonorum [3])
et mentes hominum discretaque vota requirit.
non delectatur in sanguine, nec sibi tauris
offerri [4]) curat, ovium . . . . [5]).
qui magis offensus numquam reperitur haberi,
quam si stulta nimis nec habens ductum rationis
sedulitas hominum, que cum ratione creata est,
impendat rebus, sibi soli quod tribuendum est,
rebus, que sensum nec habent nec habere videntur,
que nequeunt per se nec cum ratione moveri,
quam tetricant [6]), quia sunt penitus ratione carentes!
vel res visibilis preponi debeat illi,
qui [7]) non visibilis facit omnia visa videri,
qui [7]) deus est unus et solus, iure gubernans
omnia divino, cui non poterit reperiri
par aut consimilis, cum sit super omnia solus"?
talia dum loquitur caterina, tenens in eandem
defixos oculos princeps miratur, haberi

---

sensum habeat, quos in quem et vero in verum (vera?) mutanda sunt. Sed, ni fallor, ultima lima non accessit v. 269—279.

[1]) creatur, ni fallor, ms.

[2]) rebus est supra versum; in versu est nodis, linea deletum.

[3]) requirit, in versus finem e sequenti versu falso translatum, inductum est; supra scriptum est bonorum.

[4]) Ante hoc offerri exstat appetit, quod linea deletum est.

[5]) Ms., ut videtur, volitus veruantem. Versum restituere non possum, servatis quæ in libro exstant litteris non dubiis.

[6]) hoc tetricant (= tetricæ sunt: vide Ducangium) incertum est.

[7]) Correctum e que, quod perverse ad rem visibilem versus præmissi spectavit.

q*uod*[1]) possint t*antus* decor isteq*ue* se*nsus* i*n* una.
qua*m* prim*um* p*r*inceps bla*n*do sermone move*ndam*
*r*idens alloquit*ur* dice*ns*: „q*uod* sit t*ibi* n*omen*,
quod gen*us*, aut q*ui* te q*uo*nda*m* docuere magistri,
ignoro; s*ed* te facies speciosa decorq*ue*
m*em*broru*m* mo*n*strat gen*er*osi sa*nguinis* es*se*,
doctaq*ue* ve*r*ba doce*nt* doctos h*ab*uisse mag*is*tros.
cu*n*cta decent, n*isi* q*uod* sub religionis oberras
ob|te*n*tu, sup*er*os[2]) q*uod* n*on* dignaris honore[3]),
i*m*mo[4]) deis q*ue*ris *con*suetu*m* toll*er*e cultu*m*".
talia dice*n*ti dix*it* cat*er*ina tira*n*no:
„si nom*en* q*ue*ris kat*er*ina vocor; ge*nus* altu*m*
es*se* m*ihi* n*on* i*n*ficior: su*m* filia costi
regis: q*uos* habui t*ibi* dic*er*e nolo magistros:
na*m* q*u* *d* me docuere, par*um* m*ih*i p*r*ofuit, i*m*mo
n*on* oste*n*der*unt* m*ihi*, q*ue* via vera salutis.
s*ed* p*ost*qua*m* lux vera meas venie*n*do | tenebras || r[2]
expulit *et* vidi, pulsa[5]) cali || gine, lumen
divin*um*, nugas, artes *et* ve*r*ba | reieci, ||
q*ue* nichil utilitatis h*abe*nt || m*ult*u*m*q*ue* laboris.

---

[1]) Ante q*uod* in versu exstant h*ic* deco (voluit is, qui scripsit h*ic* decor), sed linea inducta sunt.

[2]) Versus primum incepit ab his: i*n*tuitu, magnos: quibus linea deletis, in spatio marginali ante versum exarata est vox ob|te*n*tu, supra magnos vox, quæ est sup*er*os.

[3]) Versu ad finem perducto, in spatio inter hunc et præmissum versum exstat s(?)ilua: quod quid velit, nescio.

[4]) illustre, linea deletum, ita inter versus scriptum exstat, ut appareat eum, qui scripserit, voluisse ut ab hac voce initium caperet versus. Credere licet eum illustre delevisse, ne mancum scriberet versum hunc fere: illustremque deis queris tollere cultum. Ante i*m*mo, de qua voce non satis certus sum, ni fallor, incepit scribere to(llere).

[5]) Post pulsa exstat l, puncto infra posito deletum. Scilicet lumen scribere incepit.

doctrina*m* vere fidei | *christu*mq*ue* secuta || ,
cui me devoveo tota*m*, c[ui] || servio s[oli];
qui me*us est* do*minus*, spo*nsus* meus |, un*us* amic*us* ||
et verus, *cuius* nu*mquam* fraudab[or] || amore.
na*m* mi*hi* dic*entis* atte*n*di ve*r*ba p*r*ofete:
„per*d*a*m* q*ue* sapiu*nt* sapie*n*tes, *et* rep*r*obabo
prudent*es* q*ue* scita doce*nt*, q*ue* s*unt* mi*hi* stult[a]" [1]);
et psalmologi*um*: „celi deus om*n*ia feci[t]
q*ue* voluit fieri, *cuius* pia i*us*ta volu*n*ta[s].
q*uid* su*n*t, q*ue* faciu*nt* ge*n*tes, simulac*ra* deor*um*,
q*uam* lign*um* [2]), lapides, arge*nti* scin*dula et* au[ri]? [3])
q*ue* cu*m* sint statue, s*unt* mate*r*ies statu[alis] [4]).
quas studiosa man*us* ho*minum* tâles op*e* [ata est].
me mov*et* hoc etia*m*, q*uod* dic*o*: demonioru*m*
numi*na* s*unt*, q*ue* stulta colit vesania g[entis]". [5])

---

[1]) In passione prosæ orationis (Knust, p. 246) exstant hæc: . . . propheta clamabat dicens: Perdam sapientiam sapientium et intellectum intelligentium reprobabo. I Cor. I. 19 vers. vulg.: Perdam sapientiam sapientium, et prudentiam prudentium reprobabo. Catharina tamen, ut vox illa, quæ est propheta, ostendit, hunc versum confundit cum Esai. XXIX, 14 vers. vulg.: peribit enim sapientia a sapientibus eius, et intellectus prudentium eius abscondetur. Septuag. Esai. XXIX, 14: καὶ ἀπολῶ τὴν σοφίαν τῶν σοφῶν αὐτοῦ, καὶ τὴν σύνεσιν τῶν συνετῶν αὐτοῦ κρύψω. I Cor. I 19: γέγραπται γάρ· ἀπολῶ τὴν σοφίαν τῶν σοφῶν, καὶ τὴν σύνεσιν τῶν συνετῶν ἀθετήσω.

[2]) q*uam* e coniectura posui. Ms. q*ue*. p in versu ante lapides positum est, sed expunctum.

[3]) De voce scin*du'a* dubito.

[4]) statualis = stupidus. Vide Ducangii gloss. (statu-[arum]?)

[5]) Passio prosæ orat. l. l. hæc præbet: Audieram et illud propheticum: Deus autem noster in celo omnia quecumque voluit fecit. Simulacra gentium argentum et aurum, opera manuum hominum. Et alibi: omnes dii gentium demonia. Vide vers. vulg. Psalm. CXV(CXIII b), 3, 4, XCVI(XCV) 1, 4.

[1]) at tu, q*ui* statuas formatas [2]) arte labo[rans] [3])
expe*n*sis ho*m*in*um* sup*er*os *et* num[ina] dicis [3]),
q*ua*s *et* adora*n*das a me suad*er*e la[boras],
q*ui*d s*un*t, q*ui*d v*ir*tutis h*ab*ent, oste*n*d*er*e de[bes].
oris id officiu*m* nob*is* stat [4]) v*er*a cl[a]m[are] [5]).
deb*en*t *ergo* loq*ui* *vel* i*n* hiis os v*el* op*er*at[or?].
q*ui*d faciu*n*t oculi, n*isi* q*uo*d p*er* eos vide[amus]?
q*ui*d *igitur* p*ro*s*un*t oculi, cui n*u*ll[a] | vident*ur*. ||
auris ei, q*ui* n*on* audit [vel quid] [6]) || man*us* illi,
q*ui* palpare neq*ui*t. | *et* sic p*er* singula q*ue*r[e] [7])? |
hic n*on* i*n*venies, q*uod* sit | de iure cole*n*du*m*, |
q*uod* sit adora*n*du*m*, q*uod* sit vel num*en* habe*n*d[um],
c*um*, q*uo*d adoratur, nil i*n* se [8]) senc[iat]: | *ergo* |
religionis erit van[e] | nimis. i*m*mo fure[ntis] |
talib*us* i*m*pe*n*di lat*riam*. q*ui*[a la]t*r*ia soli ||
i*m*pe*n*de*n*da d*eo*, | q*ui*a sol*us* sic ven*er*a*n*dus.
si statue fiat q*ue*vis i*n*iuria [9]), n*on* se
vi*n*dicat; ignorat ta*m* factu*m* qua*m* facie*n*te*m*;
factu*m* n*on* sentit *et* n*on* atte*n*dit age*n*ti. v[1]
qual*iter* *ergo* pot*est* alii *con*ferre iuvam*en*,
q*ue* p*ro*desse nequit sibi, q*ue* n*on* audit ege*n*te*m*
auxilio, c*uius* sentit*ur* nulla potestas,
qua caret? o qua*n*tu*m* ven*er*abilis ista deor*um*
religio, q*ue* se ven*er*antes n*on* iuvat, aut se
te*m*pne*n*tes n*on* affligit, *com*mu*n*is utr*isque*!

---

[1]) Versus 338—344 admodum coartati scribuntur.

[2]) Hanc vocem potius habeo e passione prosæ orat., quam e libro, in quo for in maculam abierunt.

[3]) Hæc vox inter versus posita est.

[4]) Vox initium capit a macula.

[5]) Clausula admodum incerta est.

[6]) [aut quid]?

[7]) In versu est curre, linea subiuncta deletum. q*ue*r[e] est inter versus. Vv. 342—347 cfr cum Psalm. CXV(CXIII b), 5 sqq.

[8]) In versu nil, quod integrum restat. Supra nil i*n* se.

[9]) Ms. i*n*uria.

o quam felices cultores religionis
istius, que non consuevit adesse petenti,
nec nocumenta potest avertere, nec, pietatis
obsequio facto sibi, quodvis reddere munus“!
talibus auditis stupefit maxencius; eius
singula verba notat; hinc sensum ponderat, inde
rethoricos [1]) tali [2]) videt in sermone colores.
cui dixit: „quantum verbis perpendimus istis,
si te doctores docuissent tempore longo,
nullis inferior in eis loca prima teneres,
nostris pareres mandatis atque deorum
nostrorum minui numquam patereris honorem.
talia differri tamen hec libamina querunt,
donec cepta suo claudantur fine; deorum
non fas esse puto sollempnia rumpere propter
unius modice deliramenta puelle.
postea cum fuerint completa negocia cepti
officii, venies nobiscum non sine magna
utilitate, deis dare si dignaris honorem.
si contradicis, meritis cruciabere penis“.
hiis dictis princeps peragit mala, que male cepit,
que multo melius sibi non essent peragenda,
cum [3]) magis articulo valeat defectus in isto,
quam si res perfecta foret, numquam facienda.
quot apices [4]) mittit, quos regius esse tenendos
anulus ostendit, ceram formante [5]) sigillo!

---

[1]) Cfr p. 8, n. 2.

[2]) Ante tali est in versu vi (scil. videt scripturus erat), sed expunctum.

[3]) cum in margine ante versum exstat.

[4]) apex = decretum imperatorium.

[5]) Versus prima forma haec fuit: anulus ostendit, sensum testante sigillo; sed sensum testante (-ti?) linea inducta sunt. et infra exstant, eodem modo semota, squiris mandante, infra quae inveniuntur quae in versu reddidi. (? squirus = squierius, quae vox reddit gallicam vocem med. aevi esquier?)

per loca vicine regionis [1]) mitt*it* h*ab*entes v2
scr*i*pt*um* ma*n*dat*um* reg*is* sec*umque* fere*n*tes.
gr*am*matic*is* ma*n*dat *et* rhetorib*us* logic*isque*,
u*t* venia*nt* ad se, n*u*lla r*atione* rete*n*ti,
te*mpore* *con*dicto, p*re*ciosas res habit*ur*i,
mun*e*ra larga nimis *et* m(a)gne | laudis honore*m*. |
vi*ncere* si sola*m* possi*n*t ora*n*do puella*m*.
na*m* *cum* magna loq*uens* magna*m* | se act*et* i*n* arte
rhetorica, vult rex, ut *con*futata | *per* arte*m* ||
rhetorica*m* sileat || ma*n*dataq*ue* regia serv*et* [2]);
q*ue* si *con*te*m*pnat, penis [3]) subdat*ur* ac*e*rb*is*.
*con*veniu*nt* ad eu*m* legati te*mpore* dicto
p*re*fixoq*ue* sibi, q*u*ingagi*n*ta[4]) sapie*n*tes
ducentes secu*m*, q*uos* sic sap*ien*cia dictat,
maiores q*uod* eis *non* [5]) i*n*veniu*ntur* i*n* orbe.
Illos i*n* m*u*ltis p*r*inceps i*nter*rogat, audit
illor*um* respo*n*sa sat*isque* sibi sapie*n*tes
i*n*venit, *et* let*us* c*er*ta*m* spe*m* poni*t* i*n* ip(s)is,
q*uod* sup*er*are q*ue*ant kat*er*ina*m*, redd*e*re p*r*ors*us*
*con*fusa*m*, minime sibi respo*n*d*e*re sciente*m*.
cui dicu*nt*: „ap*er*i nob*is*, q*ue* c*aus*a vocari
nos om(ne)s fecit, ta*n*toq*ue* labore venire.
si te sollicit*um* reddit dubitat*io* rer*um*
magni mome*n*ti, p*ro*pone; solut*io* c*er*tu*m* [6])
nos*t*ra tua*m* redd*et* om*n*i *sine* m*ur*mure me*n*te*m*;

---

[1]) Ms. relionis.

[2]) Versus fuit hic: rhetorica*m* sileat *et* serv*et* regia iussa; linea autem delentur serv*et* regia iussa (omisit delere *et*) et supra scripta inveniuntur ea, quæ dedi.

[3]) Ms. supra p lineam ponit.

[4]) Eadem vocis forma nobis recurrit v. 446. quingaginta pro quinquaginta, ut Sigona (Vide Ducangium) pro Sequana? Cfr. li*n*ga v. 180, 487.

[5]) Inter *non* et i*n*veniu*ntur* scriptum est m(?), quod linea infra ducta semovet.

[6]) Ita ms.: haud dubie debet esse: c*er*ta*m*.

et si consilium tribui tibi queris, habebis.
difficiles poteris per nos evadere casus“ [1]).
tunc princeps:„ nisi nos urgerent | ardua, vestram ||
turbari faceret presumptio nulla || quietem.
maxima nos urgent tanguntque | negocia; vires |
nostras debilitat unius stulta | puelle |
improbitas, per quam nostrorum | clara deorum |
quondam nobilitas cito | conculcata iacebit | .
illam sic hornat torrens facundia, tantus F. IV r[1].
rhetorici sermonis honor, quod mira loquendo [2])
dulcisonis quamvis inimicas allicit aures
vocibus, adversis grato [3]) placitura relatu.
numinibus nostris imponit demoniorum
nomina, que dicit penitus deitate carere.
hanc siquis vestrum poteri(t) superare, vel omnes
hoc faciant, meritis dignum tribuemus honorem,
munera, divicias, nostre iungemus et aule;
quos inter summos primos faciemus haberi“.
talia dicenti respondens unus eorum
indignans dixit: „o quanta sciencia tanti
regis! consilium quantum! quam digna po(tes)tas [4])
imperii, que nos tantos et tot sapientes
fecit confluere ex tot mundi partibus ad se
propter degenerem, fragilem stultamque puellam,
quam disceptando superare clientulus unus
sufficeret, nedum sapiencia clara virorum.
quos super innumeros sapientes mundus honorat.
quantulacumque tamen veniat: videamus ut illam
et [5]) nos attendas, distingueque verba loquentum
nostraque vera tene, sua tamquam falsa refutes“.

---

[1]) Prior huius versus forma fuit: difficiles per nos poteris defendere causas, quæ versus forma tota deleta est.

[2]) Ms. loquenda(?), quod inter versus exstat.

[3]) Sic ms., ni fallor. Forsitan e quanto sit correctum.

[4]) -tas inter versus scriptum est.

[5]) Ante et scriptum est at, sed recens deletum.

virgo tenebatur sub carcere. mittitur illi
nuncius. ut dicat. quod cras certamen inibit
cum quingaginta [1]) sapientibus, arte [2]) disertis
rhetorica [3]), studio, sensu, ratione peritis.
christum mente gerens. duris nec territa verbis
virgo deum solum sibi querit habere patronum,
in quo tota manet, quem vere diligit. in quo
sperat firma; foras mittit spes certa timorem.
vult tamen ut timeat, quia non est absque timore
spes bona, nec sine spe prodest timor; ergo timendum,
ergo sperandum; metuendo sperat; utrumque
iungit cum reliquo. ne defraudetur utroque.
auxilium tantum divinum postulat; orans,
sic loquitur: „deus omnipotens, eterne, creator,
iesu christe, patris sapiencia. gloria [mundi]. r[2]
cuius ubique patet pietas, vigor atque potestas,
inter pressuras mundi qui fortiter audes
defensare tuos, consolatoris egentes!
per te solamen capiunt firmique tenentur,
quos sic, ne trepident, tua consolacio muni[t]:
„non te confutet regis presencia. quando
coram rege stabis vel coram principe: tu[tus]
sis, in te noli confidere; spes tua tantum
sit deus; illa loqui satagas. non que tibi censes
esse loquenda, deus sed que dicenda docebi[t]!
nec sis sollicitus de respondendo: loquelam
in te formabit dominus: responsio certa
et tibi sufficiens illa tribuetur in hora,
qua confundentur qui te confundere querent [4])".
christe, faveto mihi misere! defend(e) clientem

---

[1]) Cfr n. in v. 401.

[2]) Ni fallor, ar dittographia scriptum fuit.

[3]) -ca. primum omissum, supra versum additum est.

[4]) Ms. querenti(?) Vv. 463—472 respiciunt Lucæ evang. XXI, 12, 14, 15, XII, 11, 12. Cfr Knust, p. 252 n. a.

divino sermone tua*m*, recteq*ue* sona*n*te*m*
et bene sermone*m* tua ponat i*n* ore loq*uen*tis [1])
gr*aci*a, q*uo* victi *con*fu*n*da*ntur* sapie*n*tes
stulti, q*ui* venere [2]) tuu*m* *con*fu*nder*e nome*n*,
et freno *con*tracta tuo *con*fusa silesc[ant]
ora nefandoru*m*! careat fac*un*dia v*er*[bis]
et *con*clusa novo teneatur li*n*ga [3]) stupor[e]!
nec t*am*en absit eis talis *con*fusio: sic sin[t]
*con*fusi ne *con*fundant: capiantur [4])
a se; te ceci videa*n*t; sibi [5]) n*on* sapie*n*t[es]
p*er* te tu*n*c sapia*n*t: hoc i*n* c*er*tami*n*e vi*n*ca*n*[t]
victi; se *con*te*m*pne*n*tes ad teq*ue* regesti
p*r*opositoq*ue* suo facia*n*t *contrar*ia ! clam*et*
li*n*ga tace*n*do tua*m* laude*m*, q*uam* garrula nescit [6])!“
i*n*citat ora*n*ti lac*r*imas devotio; v*u*l[tus]
et m*en*s *con*veniu*n*t *non*d*um*, lac*r*imosaq*ue* v*er*ba
eius ap*ud* d*omi*n*u*m me*n*tis fervore p*er*ora*nt*.
q*ue* vix finierat, missus d*e* sede sup*er*n[a]
angelus accedit ad ea*m* s*er*m*on*e b[enigno]
et blando dicens: „ne sis t*ur*bata p[avore],
grata deo! *constanter* agas q*ue* no*mine* *christi*
cepisti, *cuius* cap*ut* *et* p*er*fectio fiat!
tecum se*m*p*er* er*it* d*ominus*, te p*r*oteg*et*; i*m*mo
sic sua v*er*ba ser*et*, q*ue* p*er* te v*era* p*r*obab[it];
p*er* te co*n*fu*n*d*et* sapie*n*tes: forcia fra*n*g[et]

---

[1]) loq*uen*tis est supra versum. In versu fuit, ni fallor, puel[le].

[2]) Ms. venene.

[3]) teneatur est supra versum. In versu est capiat*ur*, deletum. De li*n*gua hic et v. 487 cfr v. 401, n.

[4]) Hic versus non videtur iustum pedum numerum nactus esse.

[5]) In versu est ia*m*, linea deletum. sibi supra ia*m* scriptum est.

[6]) nescit scriptum est supra garrula. Exiit primum versus in vocem recentem deletam ab f, ni fallor, incipientem (frangit? fraudat?).

per voc*em* fragil*em* rudis i*ncu*ltequ*e* p[uelle].
[sed tamen] i*n*culta*m* nemo b*ene* dic*er*et illa*m*, v¹.
[quam] divina colit [1]) sap*ienc*ia; c*uius* ad u*n*gue*m*
elimat [2]) me*n*te*m* divini g*raci*a cultus.
ergo culta deo, qua*m*vis i*n*culta videt*ur* [3])
humane luci, meliori p*re*dita cultu.
*gusta*n*ti* sap(*i*)u*nt* dulce*m* tua v*er*ba sapore*m*:
*co*nfu*n*des *ergo* sapie*ns* e*t* stulta p*er*itos
et stultos; victos victores *sic* dab*is* *esse*,
ut victis sibi plus p*r*osit *quam* vi*ncere* vi*n*ci.
na*m* victos deus adquir*et* sibi, q*uo* *sine* victi
essent (et) penit*us* amitt*er*et; *et* t*ibi* iu*n*get
pena martirii socios similiq*ue* corona.
. . . . [4]) p*os*t lapsu*m* te*m*p*or*is ad se
eductа*m* carnis a carc*er*e ducet ad illa*m* [5]),
q*ue* n*on* finit*ur* p*os*t om*n*ia secula, vita*m*
te, prius [6]) expleto p*re*sentis agone t*r*iu*m*phi.
q*ui* loq*uor* ista, vocor michael archa*n*gelus, ad te
a d*om*i*n*o missus, refere*ns* t*ibi* c*er*ta relati.
indico [7]) t*ibi* q*ue* fie*nt* solidatio me*n*tis".
angelus hiis dictis evanuit. illa rema*n*sit
sola; t*ame*n n*on* sola, deo comitata pat*r*ono,

---

[1]) Ante colit exstat s (init. littera vocis sequentis), quod punctum infra positum summovet.

[2]) In versu est purificat. linea tamen deletum; supra est scriptum elimat.

[3]) Ita in versu; post videt*ur* autem additur ris. quo addito scilicet videris efficitur.

[4]) Versus ab initio fuit: na*m* *christus* modici p*os*t etc., sed tribus illis prioribus verbis linea inductis, quae supra scripta sunt legere non possum.

[5]) ad illa*m* supra versum exstant; in versu est, ni fallor, i*n* altu*m*.

[6]) In versu t*ame*n, supra quod prius exaratum est.

[7]) Ms. aut in*n*dico aut vi*n*dico(?); e vestigiis videtur fuisse p*re*dico.

expectat que leta sui certaminis horam.
iamque tenet summa princeps in sede tribunal
et sedet ut iudex, qui pr·cipit, ut sapientes
absque mora veniant adducaturque puella.
illa sibi signum crucis imprimit; absque timore
et secura venit. cohit [1]) illic tocius urbis
concursus, cupiens certamen ut audia(t) illud [2]).
stant oratores contra, sermone tumentes
pomposo, simplex humilisque stat inde puella.
offensus torvusque minis sedet inde tirannus,
turgidus, impaciens, partisque moras utriusque
increpat, et mentis nescit celare furorem.
cui virgo: „minus equa manet certaminis huius
condicio, quod tot respondeat una peritis
simplex et modici sensus fragilisque puella;
quos tu muneribus, promissis atque timore v²
ducis ad hoc pariterque minis, mihi nulla daturus
munera, que penitus non curo; nam mihi solus
christus munus erit, mea consolatio, merces,
principium, finis et cepti causa laboris;
certantes pro se qui non in agone relinquit
absque suo ductu, sine consilio, sine palma;
immo multiplicem donat post [3]) prelia fructum;
pro quo qui victus erit, in certamine vincet,
et cum subcumbet caro, mens invicta manebit.
princeps! hoc unum peto, quod mihi iure negare
non potes, ut si forte mihi divina triumphum
gracia contulerit, illum sapienter adores,
qui sic victricem fragilem dabit esse puellam,
herens huic soli, qui solus regnat in evum,

---

[1]) i. e. coit. Cfr p. 1, n. 2.

[2]) Huic versui præmittuntur duæ eius variatæ formæ, lineis inductæ:
concurs(us), causas illas audire volentes
concursus, causas affectat ut audiat istas.

[3]) post correctum e pro.

qui rex est regum, solus dominus dominorum".
indignatus ait princeps: „vis ponere legem
stulta tuo regi; talis presumpt o magna est.
sicut de stultis mulieribus una locuta es.
nostris subiectis leges imponere nostrum
esse scio, quamvis sumus omni lege soluti.
cur igitur stultam tenuit vesania mentem
ista tuam, tibi me quod sic constringere velles,
ut per te credam, quod vix insania credit,
quod sensus, ratio, ius et natura recusant.
hactenus hec . sed tu certamen pertice ceptum,
ut manifesta tui pateant suffragia christi,
quid, quantum valeant pro se certantibus, utrum
unica tot, tantos sapientes vincere possis [1])".
tunc oratores, ad eos conversa, puella
alloquitur dicens: „cur cum sitis sapientes,
tantis muneribus attracti, nomine claro
insignes, tamquam muti dicenda tacetis?
nunc locus et tempus, populi presencia, iussa
principis invitant [2]) iam vos ea dicere, que sint
tantis digna viris, grato referenda relatu [3]) F. V r'.
qui vestrum magnus est, si logicam phisicamque
noverit aut ethicam grecorum sive latini
eloquii verbis habeatur iure peritus,
proferat in medium, cui respondere parata,
auxilio defensa dei, secura manebo."
tunc unus maior aliis et iure peritus
et lepidi sermonis causarumque patronus
indignans dixit: „a nobis quod petis, a te
querere debemus, causa cuius reg onis [4])

[1]) Ms. possit.

[2]) Ms. invittant.

[3]) Inter vv. 571 et 572 fuerunt scripti v. 577—v. 579 dixit a,] sed linea h. l. deleti sunt.

[4]) Ita liber (regionem?). Sed haud dubie religionis vox desideratur; quam quattuor syllabis a carminis auctore h. l. prolatam esse

ta*n*tis decursis [1]) spaciis i*ntra*vim*us* u*r*be*m*.
dicas, siquid habes d*ic*endu*m* [2]); q*uod* be*ne* dices
accept*um* grat*umque*, sum*us* laudare p*ar*ati;
q*uod* male, dicem*us*, *cur*, q*uo*m*odo* sit rep*ro*ba*ndum*".
respo*ndet* virgo tene*r*is i*m*buta sub a*n*nis
artib*us* *et* variis doctrinis tradita [3]): „ver*um*
q*ue*reba*m*, s*ed* n*on* i*n*veni; scire voleba*m*,
n*ec* potui, q*ui*a sic sap*ienc*ia vera recessit
a me, sic studui, sterili lassata labore,
utile docta seq*ui*; s*ed* plus i*n*docta studeba*m*,
i*n* vanis repe*r*ire volens, q*uo* vana careba*nt*.
na*m* sincera d*ei* sap*ienc*ia sola scie*n*da.
excludit nugat*um* [4]) *et* *con*tin*et* utile solu*m* [5]).
qua*m* ta*n*de*m* tenui, q*uia* me tenuit, m*ihi* gr*a*ta;
na*m* sibi me grata*m* fec*it* sua gracia [6]) gr*a*tis,
n*on* me*r*itis q*ue*sita meis vanove [7]) labore [8]):
v*ir*tute*m* c*uius* [9]) sic n*om*ine se*n*tio, tuta*m*

---

veri simillimum indico, ratione habita versus 389, in quo pro regionis voce exstat relionis. Versus igitur clausula, me indice, hæc est: c*aus*a cui*us* reli(gi)onis. Scilicet regione*m* legi non potest, quum u*r*be*m* obiecti loco verbo, quod est i*ntra*vim*us*, addatur.

[1]) Ante decursis est p scriptum. Scilicet p(*er*)cursis menti scriptoris obversatum est. In versus fine est u*ur*be*m*. (Prorsus contrario modo antiq*us* v. 23.)

[2]) Correctum e d*ic*endus.

[3]) Forsitan virginis oratio melius initium capiat e tene*r*is imbuta v. 585. Liber post tradita v. 586, non post virgo v. 585 interpungendi signum ponit.

[4]) Ita liber, quod videam.

[5]) In utile ta*n*tu*m* prius exiit versus; ta*n*tu*m* expunctum est et solu*m* post ta*n*tu*m* additum.

[6]) gracia, ab initio omissum, inter versus additum est.

[7]) In versu solitove, sed, solito deleto, supra scriptum est vano.

[8]) Correctum e lapore.

[9]) Is qui scripsit primum exaravit c*uius* virt, quibus deletis, continuatur versus, ut eum dedi.

ex toto quod me facit expertemque timoris;
qui meus est dominus, vigor et sapiencia, virtus,
quem solum cognosco deum, cui servio soli [1]).
quicquid habere boni possum, tantum mihi christus,
qui verus deus est et homo; sub fine dierum
factus homo, deus ens, sine principio, sine fine,
nostram naturam sumpsit, de virgine nat[us]. r°
qui genus humanum moriens a morte redemi[t],
qua male perdiderat nos primi culpa parentis."
doctorum tunc unus ait: „te dicere quicquam,
quod magnum saperet, inter tot verba putabam,
sed video tenuem sensu te, mentis egentem
et tantum verbis niti, rationeque spreta
nugis et fabulis nobis illudere queris,
principium sumens a christo, quem male cautum
eius discipulus iudeis tradidit, omni
postea punitum tormento, morte peremptum
infami, vili, sputis probris [2])que subactum
affixumque cruci; quem fabula christicolarum
esse deum fingit; quem non nisi stultus adorat.
eius qui corpus furati nocte, sepulcrum
ostendunt vacuum, dicentes morte fugata
vivere quem scimus semper sub morte teneri;
dicunt, quod celos ascendit, in alta polorum,
obsequio nubis, populo spectante, levatus.
te merito duris, romana potencia! verbis
aggredior: mihi dic, cur tanto tempore dormis?
cur te non tangit iniuria tanta deorum,
quos sic contempni perpendis? qualiter hii te
defendent, quos non defendis? quos superari
sic pateris? quos sic de christo fabula quedam
falsis innitens solis vilescere cogit?
hic allegandum gladiis; hic verba silere [3])

---

[1]) Post v. 600 insertus est v. 605, sed h. l. deletus.
[2]) In versu flagris, deletum. In margine probris.
[3]) Liber sirere.

debent; huic cause r*ecte* *con*cluditur e*nse*“.
dixit. cui v*ir*go: „si p*r*incipiu*m* m*ihi* su*m*psi
a *christo*, n*on* mireris, cu*m* fons *et* origo
sit reru*m* *christus* *et* p*r*incipiu*m*, s*ine* fine [1])
et sine p*r*incipio, qua*m*vis h*omo* te*mpor*e factus.
ut dica*m* brevit*er*: a q*uo* s*un*t om*n*ia, p*er* que*m*,
i*n* quo subsiste*m*, *christus* deus un*us* habet*ur*.
p*er* que*m* mat*er*ia*m* reru*m* pat*er* ipse creavit
de nichilo, formas elem*en*tis *con*tulit, arte*m*
i*n*cultis, loca *con*fusis rudib*us*q*ue* figuras;
visibiles n*on* visibilis res duxit ad esse“.
cui dix*it* rhetor cinicus fallaxq*ue* sophista:

---

[1]) Pro his verbis s*ine* fine, quæ in margine scripta sunt, in versu invenitur hæc clausula iusto longior: m*un*diq*ue* c*re*ator, quæ linea deleta est.

Index verborum et locutionum.

(Numeri arabici, qui vocantur, ad fragmenti versus pertinent, latini sententias proverbiaque, quæ præfationis pagg. II—IX edita exstant, respiciunt).

De *e* pro *æ*, *œ*, de *i* pro *y* etc. vide præf. p. XV.

curas adversa dant adversis XXXa.
curo: munera, que penitus non curō 538; nec sibi tauris | offerri curat 288; contraria contrariis curantur XXX; in morbis posita curŏ per opposita XXXb.
curre 347 pr. l.
cursus ut est amnīs est pretereuntibus annis IXaα.
custodire verbum divinum XXIII.
cutis XXXIa, bβ.

dampnat 236 pr. l.
dampnum: presencia d-na 225.
de: missus de sede superna 491; de virgine natus 604; conveniunt.. de principe substituendo | 33; de stultis muliĕribus una 554; de iure 269, 348.
debeo: ostendere debes 341; a te | querere debemus 580; que magis attribui sibi debent munera quam diis 111: debent ergo loqui vel in hiis (statuis) os vel operator 343; hic verba silere debent 631; vel res visibilis preponi debeat illi 296: illum debere carere | imperio 31.
debilito: vires | nostras d-tāt unīus stulta puelle | improbitas 419.
decedentes hanc constituere paternis | heredem rebus 145.
decimus: annus 3.
decens: mensuram nacta d-tem 133.
deceo: cuncta decent 310.
decerno: qui.. non parebdum decreverit 86.
decet XVIIIb.
decor: d.. | membrorum 307; mentis.. laudanda d-re 130; confertque d-ris | amplius 141; 303.
decorus: virgō 126; spectanda d-ro | aspectu 129.
decresco: crescendō tendit ad imum | d-scitque magis alti ratione reatus 46.
decurro: regionis(?) | tantis d-sis spaciis 581.
decusso: talem discordia nulla d-sat 187.
defectus: magis articulo valeat d. in isto, | quam si res perfecta foret 386.
defendo: illum d-de cruorem, quem tu fudisti pro nobis 226; d-de clientem | divino sermone tuam 473; qualiter hii te | d-dent, quos non defendis 627; difficiles.. d-dere causas 415 pr. l.; auxilio d-sa dei 576.
defenso: fortiter audes | d-sare tuos 461; tanto bene d-ta patrono 13.
defixus: tenens in eandem d-xos oculos 302.
defraudo: utrumque | iungit cum reliquo, ne d-detur utroque 455.
degener: puella 437.
deitate carent (simulacra) 61: que (demonia) dicit penitus d-te carere 427.
delector: nec d-tatur rebus 153; non d-tatūr in sanguine 287.
delinquo Vaβ.
deliramenta puelle 378.
demonibus tamen ipse fit hostia primum 105; quod agis pro d-bus 270.
demoniorum | numina 336; d-orum | nomina 426.
demonstrans *vide n. in* 31.
desum: multis urbi qui defuit annis 32; si res defuerīt omnis 101; mala cui desunt XXXIIc.
detractio = obtrectatio XXV.

Index grammaticus et metricus.